

ΠΡΟΛΑΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΑΣΤΙΚΟΔ. ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤ. ΚΑΠ.	(Μελέτη)	Ζ.—
Τ' ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ	(*)	Ε.Α.
Ο ΑΝΤΑΡΤΗΣ	(Ποίημα)	Ν. Ναδαναήλη
ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	(Μελέτη)	Δ. Ραζάνωβ

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ :

ΟΙ ΠΑΡΑΣ. ΤΟΥ ΕΛΛΗΝ. ΘΙΑΣΟΥ ΚΑΠ.	[Κριτική]	Ε.—
----------------------------------	-----------	-----

ΑΙ ΧΡΟΝΙΑ — 4 — ΝΙΟΒΡΗΣ - 1945

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΠΡΟΛΑΤΗΣ

ΝΙΟΒΡΗΣ — 1945

Α΄ ΧΡΟΝΙΑ — ΑΡ. 4.

ΣΥΧΡΟΝΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ.

ΑΣΤΙΚΟΔΗΜ. ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

“Υστερ’ από την άποτυχημένη Δεκεβριανή επανάσταση στην Ελλάδα, και την τρομοκρατία της αστικής δικτατορίας που έπακολούθησε, ήταν φυσικό οι μάζες, που ξεσηκώθηκαν ενάντια στους καταπιεστές τους, έσωτερικούς ή έξωτερικούς, (καμιά διάκριση δέν πρέπει νά γίνεται μεταξύ έσωτερικού ή έξωτερικού έχθρου), νά καταληφθοῦνε από ένα αίσθημα βαθιάς απογοήτευσης, βλέποντας τά όνειρά τους νά σβύνουνται μέσα στις αίματινες λίμνες της ένοπλης εξέγερσης.

“Η τέτοια περίοδος είναι ή πιό κρίσιμη, κ’ ή πιό επικίνδυνη, για την ύπαρξη του επαναστατικού προλεταριάτου. Και μέσα στην κρίσιμη αυτήν ιστορική περίοδο τó κόμμα, που βρισκόταν στην πρώτη γραμμή της επανάστασης σαν καθοδηγητής, προσπαθεί νά βρει τά αίτια της άποτυχίας. “Ο πιό κατάλληλος για την τέτοια δουλιά ήταν ό σ. Ζαχαριάδης όχι σαν παλιός άρχηγός του ΚΚΕ, που δικαιωματικά έπαιρνε την παλιά του θέση (άρχηγία), κατεβαίνοντας στην Ελλάδα από τά Γερμανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, μα σαν ό άνθρωπος που δέν είχε δοκιμαστει μέσα στη θύελλα της επανάστασης. Κι’ ό σ. Ζαχαριάδης καταφθάνει στην Ελλάδα στην πιό κατάλληλη στιγμή, μ’ ένα παλιό μα βερνικωμένο δώρο: τή θεωρία του.. «Αστικο-λαϊκο-δημοκρατικού Μετασχηματισμού!»

“Η άπάντησή μας έτούτη στην «είσήγησή» του σ. Ζαχαριάδη,

είναι μιὰ μελέτη πάνω στὸν... «**Ἀστικο-λαϊκο-δημοκρατικὸ Μετασχηματισμὸ**»...

Μὲ πλήρη ἐπίγνωση, λοιπὸ, τῆς δύσκολης ἐτούτης δουλειᾶς, κι' ἀκόμα μὲ μεγαλύτερη ἐπίγνωση τῆς τεράστιας εὐθύνης ποὺ ἔχουμε ἀπέναντι στὶς ἐργατοαγροτικὲς μάζες θὰ προσπαθήσουμε, στὴ μελέτη μας αὐτὴ—να ἀνάλυσομε τὴ θεωρία τοῦ... «**Ἀστικο-λαϊκο-δημοκρατικοῦ Μετασχηματισμοῦ**», μὲ κριτήριον τὰ διδάγματα τοῦ μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ, τὰ μόνον ἀλάθητα κριτήρια, γιὰ τὴν ὀρθὴ τοποθέτηση τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν ἐξαγωγή ὀρθῶν συμπερασμάτων.

Ὅλ' ἡ μελέτη μας θὰ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τούτα τὰ κεντρικὰ σημεῖα: α) Τί εἶναι «**ἀστικοδημοκρατικὸς ἢ λαϊκοδημοκρατικὸς μετασχηματισμὸς**» καὶ ποιοὶ οἱ φορεῖς του. β) Ἡ «**Ἑλληνικὴ πραγματικότητα** μέσα στὴν παγκόσμιαν ἀγορὰ, καὶ γ) Ποιὰ τὰ καθήκοντα τῆς διεθνοῦς κεφαλαιοκρατίας, καὶ ποιὰ τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου. Μονάχα ἔτσι θὰ φτάξομε στὴν ἀλήθεια, ἀφοῦ ἐξετάσομε τὸ θέμα μας, ὅπως λέει ὁ Λένιν «**ἀπὸ ὅλες του τὶς πλευρὲς καὶ ὅλες του τὶς σχέσεις, γιὰτὶ ἂν μᾶς ξεφύγει μιὰ τοῦ ὄψης, εἶναι δυνατὸ νὰποτύχομε νὰποχτήσομε ἀκριβῆ γνώση**».

Ἔχομε ὑπ' ὄψη μας τὴν εἰσήγησιν τοῦ σ. Ζαχαριάδη ποὺ ἔκανε στὴ 12ῃ ὀλομέλεια τῆς Κ.Ε. τοῦ Κ.Κ.Ε., «**ἡ Ἑλλάδα στὸ δρόμο τοῦ λαϊκοδημοκρατικοῦ μετασχηματισμοῦ**», καὶ ποὺ δημοσιεύτηκε στὸν «**Ἀνεξάρτητο**» (τοῦ... Τσιμίλλη), σὲ 18 ὀλόκληρες σελίδες...

Ὁ σ. Ζαχαριάδης εἶναι συνεπὴς μὲ τὴ σταλινικὴ θεωρία, μὰ ἀσυνεπὴς μὲ τὴν Ἱστορίαν. Ἡ Ἱστορία τὸν διέψευσε καὶ τὸν διαψεύδει—παταγωδῶς. Κι' αὐτὸ θὰποδείξομε:

.... ΚΑΙ ΛΙΓΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟ

1) Ἡ ἴσαμε τὰ σήμερα Ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, δὲν εἶναι παρὰ Ἱστορία τῆς πάλης τῶν τάξεων.

Ἄπ' τὴ στιγμὴ δηλαδὴ ποῦ ἐμφανίστηκε, μέσα στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία—ὁ θεσμὸς τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας στὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, ἢ μιὰ τάξη ἔκανε δικὰ της τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, καὶ ζεῖ σὲ βάρος τῆς ἄλλης τάξης. Γιατὸ ἢ μιὰ βρίσκεται σ' ἀδιάκοπὴ κι' ἀσίγηστη πάλη ἐναντία στὴν ἄλλη, γιὰ τὴν κυριαρχία τῶν μέσων αὐτῶν

Καὶ πὶὸ λιανὰ:

Μέσα στὸ ἐργοστάσιον γίνεται ἓνας ἀτελείωτος ἀγῶνας ἀνάμεσα στὸ μισθωτὸ ἐργάτη, καὶ τὸν ἐργοδότη. Ὁ ἓνας ἀγωνίζεται νὰ πουλήσει, ὅσο μπορεῖ, πὶὸ ἀκριβὰ τὴ δύναμιν τῆς ἐργασίας του, κι' ὁ ἄλλος ἀγωνίζεται νὰ τὴν ἀγοράσει ὅσο μπορεῖ πὶὸ φτηνά.

2) Ἐφ' ὅσο θὰ ὑπάρχουν τάξεις μέσα στὴν κοινωνία, ἢ εἰρηνικὴ διαβίωσις μεταξὺ τῶν ἐθνῶν εἶναι ἀδύνατη, θὰ ἔχουνε δηλ. πάντοτε πολέμους ἀναμεταξύ τους.

3) α'- 'Επιχείρηση δίχα κέρδος δὲ μπορεί νὰ σταθεῖ. Τί πάει νὰ πεῖ αὐτό; Πάει νὰ πεῖ πὼς ἕνας ἐπιχειρηματίας, ἢ κεφαλαιούχος, τοποθετεῖ τὰ κεφάλαιά του, σὲ μιὰ ἐπιχείρηση, μὲ τὴν ἀπαραίτητη προϋπόθεση πὼς ἀπ' αὐτὴ θὰ βγάξει ὑπεραξία (κέρδος). 'Επιχείρηση χωρὶς κέρδος, αὐτόματα παύει ἀπὸ τοῦ νᾶναι ἐπιχείρηση.

β'- 'Επιχειρήσεις Α καὶ Β. Ἄν ἡ ἐπιχείρηση Β παράγει περισσότερη, ὑπεραξία—ἀπὸ τὴν ἐπιχείρηση Α—τότε ὁ ἐπιχειρηματίας—τῆς Α ἐπιχείρησης—θάποσούρει τὰ κεφάλαιά του ἀπὸ τὴν ἐπιχείρηση Α, γιὰ νὰ τὰ τοποθετήσῃ στὴν ἐπιχείρηση Β. Αὐτὸ εἶναι τόσο ἀληθινὸν ὅσο καὶ τὸ μαθηματικὸ ἀξίωμα: «μεταξὺ δύο σημείων, ἡ συντομωτέρα εἶναι ἢ εὐθεῖα»...

4) Τὸ κεφάλαιο δὲν ἔχει πατρίδα, ὅπως δὲν ἔχει οὔτε καρδιά· δὲ συγκινεῖται· μιὰ εἶναι ἢ κινητήρια δύναμή του: Ἡ δίψα τοῦ κέρδους.

Καὶ τὼρ ᾗς ἐξετάσουμε τὴν Ἑλληνικὴ πραγματικότητα.

Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ Κ' Ἡ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΓΟΡΑ

Ἡ Ἐθνικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1821, εἶναι μιὰ κοινωνικὴ ἐπανάσταση. Εἶναι μιὰ ἐπανάσταση πὺρ πρωταγωνιστικὸ ρόλο παίζουνε οἱ πλούσιοι ἄστοι Ἕλληνες, πὺρ βρίσκονται στ' ἀστικά κέντρα. Στὴν ἀνάπτυξή τους, οἱ πλούσιοι αὐτοὶπραματεφτάδες, καὶ καραβοκυραῖοι, βρίσκονται ἀντιμέτωποι μὲ τὴν Τουρκικὴν αὐτοκρατορία πὺρ, μὲ τὴν κυριαρχία της στοὺς θαλάσσιους δρόμους, στέκεται ἔμπόδιο στὴν ἀνάπτυξή τους. Μαζὶ μὲ τοὺς ἀστοὺς ξεσηκώνονται καὶ οἱ οἱ δουλοπάροικοι τῆς Ἑλλάδας, πὺρ στενάζουνε κάτω ἀπὸ τὴ φεουδαρχικὴ καταπίεση τῶν κοτζαμπάσηδων, καὶ τῶν Τούρκων τσιφλικάδων. Οἱ κοτζαμπάσηδες ὅμως κ' οἱ Τούρκοι τσιφλικάδες ζοῦνε μαζὶ ἀδερφωμένοι, γιὰ τὸ ἐνώνει τὸ κοινὸ συμφέρο. Κρατάνε ὑπόδουλο τὸν Ἑλληνικὸ λαὸν, ὅπως καὶ τοὺς Τούρκους δουλοπάροικους. Οἱ κοτδαμπάσηδες ἐπίσης ἀντιδροῦνε στὴν ἐπανάσταση, καὶ δι' θέλουνε τὴ λεπτουργιὰ τῆς μητέρας Ἑλλάδας, γιὰ τὸ οἱ ἴδιοι εἶναι λήφτεροι, εἶναι οἰκονομικὰ λήφτεροι. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς κοτζαμπάσηδες πήρανε μέρος στὴν ἐπανάσταση εἶχανε ξεγελαστῆ ἀπὸ τοὺς φιλικούς, πὺρ σκόπιμα διαδίνανε πὼς κάποια μεγάλη δύναμη, (ἢ φεουδαρχικὴ Ρωσσίω), βρίσκόταν πίσω ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ ἀπελευθερωτικὸ κίνημα.

Μὰ στὸν ἀγῶνα της ἢ ἀστικὴ τάξη, κατὰ τῆς φεουδαρχίας, χρειάζεται ἕνα γερὸ σύμμαχο: Τὴς λαϊκὲς μάζες. Οἱ λαϊκὲς αὐτὲς μάζες, καθαρὰ ἀγροτικὲς στὴν ἀρχή, (τὸ προλεταριάτο μόλις ἀρχίζει νὰ κάνει δειλὰ τὴν ἐμφάνισή του, γιὰ τὴν ἀνάπτυξή του βαδίζει παράλληλα μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἀστισμοῦ), ξεσηκώνονται ἐναντία στοὺς ἀφεντάδες πὺρ τοὺς καταπιέζουν. Δὲν ἔχουνε καμμιά τα-

ξική συνείδηση οί λαϊκές αὐτὲς μάζες. Συγκινούνται ὅμως ἀπὸ τὰ νέα συνθήματα τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης, πού διατρέχουνε κ' ἠλεχτρίζουνε ὅλη τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερική. Κ' οί λαϊκές αὐτὲς δυνάμεις, μὲ τὴν ἀστική τάξη, συντρίβουνε τὶς φεουδαρχικὲς κοινωνικὲς σχέσεις, πού στέκονται ἐμπόδιο στὶς νέες συσσωρευμένες παραγωγικὲς δυνάμεις, πού βρίσκουνε τὴν ἔκφρασή τους στὴν ἀστική τάξη μὲ τὶς νέες ἰδέες.

Ὅμως ἡ ἄρνηση τῆς παλιᾶς κοινωνίας, φέρνει μέσα της καὶ τὴ δική της ἄρνηση. Εἶναι ἡ ἄρνηση τῆς ἄρνησης. Ἡ ἀστική τάξη δηλ. φέρνει μέσα της καὶ τὸ σπέρμα τῆς καταστροφῆς της, πού δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ προλεταριάτο. Αὐτὰ γιὰ νὰ κατανοήσουμε τὶς κοινωνικὲς δυνάμεις, καὶ τοὺς νόμους τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης. Τὴ διαλεχτικὴ ματεριαλιστικὴ πορεία τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Ἔτσι ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 21 ἦταν μιὰ ἱστορικὴ ἀνάγκη, ἐπιβεβλημένη κι' ἀναπόφευκτη ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους τοὺς νόμους τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας. Ὅταν οί παραγωγικὲς δυνάμεις ἔρθουν σὲ σύγκρουση, (σὲ ὀξύτατο σημεῖο), μὲ τὶς παραγωγικὲς σχέσεις, τότε ἄφευχτα ἔχουμε Ἐπανάσταση, μιὰ βίαιη δηλ. ποιοτικὴ μεταβολή. Ἀλλαγὴ μιᾶς μορφῆς κοινωνίας σὲ ἄλλη μορφή. Ἡ ποιοτικὴ μεταβολὴ εἶναι ἀπότομη, (σχέσεις παραγωγῆς στὴν ἀστική κοινωνία), ἐνῶ ἡ ποσοτικὴ μεταβολὴ εἶναι βραδεῖα—(Παραγωγικὲς δυνάμεις). Γιατὸ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση δὲν ἦταν ὑπόθεση ἑλληνικὴ, μὰ κοινωνικὴ ἀνεξάρτητα φυλῆς. Ὅλοι οί λαοὶ ἀγαποῦνε τὸ ἴδιο τὴ λεφτεργιά τους, ἀνάλογα μὲ τὴ βαθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ. (Ἐργαλεῖα). Κάθε Ἐπανάσταση σημαίνει καὶ λεφτεργιά: ἀπελεφτέρωση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἀπὸ τὶς παλιὲς παραγωγικὲς σχέσεις.

Ἔτσι, ἀφοῦ οί πρὸ τοῦ 21 χρόνοι προετοίμασαν τὶς συνθήκες γιὰ τὴν Ἐπανάσταση, ἀπὸ τὸ 21 κ' ἐδῶ ἀρχίζει μὲ βῆμα γοργὸ ἡ ἀνοδος τῆς ἀστικῆς τάξης στὴν Ἑλλάδα. Μὰ ἡ νεαρὴ ἀστικὴ τάξη στὴν ἀνοδό της, σέρνει ἀναγκαστικὰ καὶ δυὸ πράματα: Τὰ ὑπολείμματα τοῦ φεουδαρχισμοῦ, πού ὅσο καὶ πάει ἐξαφανίζεται, καὶ τὸ σπέρμα τῆς καταστροφῆς της, πού ὅσο πάει γίνεται καὶ πιὸ δυνατό. Ὅσον ὅμως τὰ ὑπολείμματα αὐτὰ τῆς φεουδαρχίας ἐξακολουθοῦν νὰ βαραίνουνε στὸ στίβο τῆς ἀστικῆς τάξης, τότε χρειάζεται νὰ γίνεῖ κι' ἄλλη Ἐπανάσταση. Ἔτσι ὁ ἀνδρισμὸς τῆς ἀστικῆς τάξης στὴν Ἑλλάδα χρονολογικὰ τίθεται στὰ 1909 μὲ τὸ κίνημα τοῦ Γουδί. Ὑπάρχει ὅμως καὶ κάτι ἄλλο: Τὸ προλεταριάτο—πού σ' αὐτὸ τὸ μεταξύ συνειδητοποιήθηκε καὶ, ὡς ἓνα σημεῖο, πῆρε τὴν πρωτοβουλία στὰ χέρια του, γιὰ νὰ παίξει τὸν ἱστορικὸ του ρόλο, ἀρχίζει νὰ κινῆται Ἐπαναστατικὰ ἐνάντια στὴν κεφαλαιοκρατία, πού ἀρχίζει νὰ στέκεται ἐμπόδιο στὴν ἱστορικὴ του ἐξέλιξη καὶ νὰ γίνεται ἀντιδραστικὴ. Πρέπει νὰ σπάσουν καὶ πάλι οί παλιὲς κοινωνικὲς σχέσεις. Μὰ ἡ ἀστικὴ τάξη δὲ θέλει νὰ παραχωρήσει τὴ θέση της χωρὶς ἀγῶνα. Κι' ἀπὸ προοδευτικὸς τοῦ ἦταν κάποτε ὁ ρόλος της, τώρα γίνεται ἀντιδραστικὸς. Εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ συμμαχεῖ μὲ τὸ παλιὸ της ἐχθρὸ, τὴ φεουδαρχία.

Ο ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ

“ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ”

“Ας δοῦμε τώρα τί σημαίνει αὐτὴ ἡ... «αἰωνία εὐγνωμοσύνη τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν φιλελευθέραν Ἀγγλίαν»...:

Μὲ τὸν «ἔθνικοαπελευθερωτικὸν» ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδας δημιουργεῖται στὴν Ἀγγλία κυρίως, ἓνα φιλελληνικὸ ρεῦμα ποῦ ζητεῖ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδος, .. «τῆς κοιτίδος τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας» ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ ζυγὸ. Μὰ κάτω ἀπὸ τὰρχαῖα μάρμαρα, τοὺς Παρθενῶνες, καὶ τὰ μεγάλα λόγια, κρύβονται νέες πηγές πλούτου κ' ἐκμετάλλευσης γιὰ τὸ Ἀγγλικὸ κεφάλαιο Ἡ Ἑλλάδα πρέπει νὰπελευθερωθῆ ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ ζυγὸ, γιὰ νὰ μπεῖ κάτω ἀπὸ τὸν ἄγγλικὸ κεφαλαιοκρατικὸ ζυγὸ. Ἐξάλλου ἡ στρατηγικὴ θέση τῆς Ἑλλάδας παίζει ἓνα σπουδαῖο ρόλο στὶς θαλάσσιες συγκινωνίες, καὶ στὸ δρόμο τῆς Ἀγγλίας, πρὸς τὶς Ἰνδίες, καὶ τὴν Ἀνατολή. Μὰ κ' ἡ Τουρκικὴ αὐτοκρατορία ἀρχίζει νὰ κλονίζεται. Ἡ φεουδαρχικὴ Τουρκία δὲ μπορεῖ νὰντιμετωπίσει τὴν καπιταλιστικὴν Εὐρώπη. Ἡ Τουρκικὴ αὐτοκρατορία—τὴν ἐποχὴ ἐκείνη—παρουσιάζει τὸ θέαμα ἑνὸς ἐτοιμοθάνατου ζώου ποῦ, πάνω στὸν ἐπιθανάτιο ρόγχο του, ἀντικρῦζει μὲ φοβισμένα μάτια τὶς κεφαλαιοκρατικὲς γύπες, ἑτοιμὲς νὰ βυθίσουνε τὰ γαμπὰ τους νύχια μέσα στὶς σάρκες του.

Κ' ἐνῶ τὸ Ἀγγλικὸ κεφάλαιο .. συγκινεῖται ἀπὸ τὰ δεινὰ τοῦ σκλαβωμένου Ἑλληνισμοῦ, δὲ συγκινεῖται ἀπὸ τὰ δεινὰ τοῦ Ἀγγλοῦ ἐργάτη. Κ' ἐνῶ τρέχει... «ἐν ὀνόματι τοῦ... πολιτισμοῦ, τῆς... ἐλευθερίας καὶ τῆς... δικαιοσύνης» νὰπελευθερώσει τὴν Ἑλλάδα, μέσα στὴν Ἀγγλία χτυπ' ἄγρια, καὶ μὲ πρωτοφανῆ βαρβαρότητα, τοὺς Ἀγγλοὺς ἐργάτες, ποῦ ζητάνε νὰ ξεσκλαβωθοῦνε ἀπὸ τοὺς ἄγριους ἐκμεταλλευτὲς τους Ὁ Ἀγγλος κ' Εὐρωπαῖος ἐργάτης εἶναι τὸ ἴδιο σκλάβος, ὅπως κ' οἱ Ἕλληνες ὑπόδουλοι. Ἴσως καὶ περισσότερο. Κ' ἔτσι μὲ τὸ.. «φιλελληνισμὸ» τ' Ἀγγλικὰ κεφάλαια ἀρχίζουν νὰ εἰσρέουν μέσα στὴν Ἑλλάδα μὲ τὴ μορφὴ βοήθηματος. Καὶ νά! πῶς πληρώνει ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, μαζὶ μὲ τὴν... «αἰωνίαν του εὐγνωμοσύνην», τὸν... «φιλελευθερισμὸν» τῆς Ἀγγλίας...

Οἱ ἱστορικοὶ μας, ἄνκαι μασιμένα κάπως, ἀναγκάζονται νὰ παραδεχθοῦν ὅτι τὸ πρῶτο πραγματοποιηθὲν ἀπὸ τοὺς... φιλέλληνες δάνειον (ὀνομαστικῆς ἀξίας 800 χιλ. στερλινῶν) στὸ χρηματηστήριο τοῦ Λονδίνου συνεφωνήθη... «φιλελληνικώτατα» νὰ ἐκδοθῆ στὰ 59%, δηλ. ἔδωκε καθαρὸς 482 χιλ., (τὸ μισὸ σχεδόν), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ποσὸν αὐτὸ ἐκρατήθησαν ἀρκετὲς χιλιάδες γιὰ τὶς Ἀγγλικὲς ἐφημερίδες!! γιὰ ναίλους, κι' ἄλλα ἔξοδα... Ἡ κυβέρνησις μόνον περίπου 300 χιλ. λίρες ἔλαβε. Μ' αὐτὴ τὴν τοκογλυφικὴ μορφὴ ἐξεδηλώθη ὁ «φιλελληνισμὸς», ποῦ τόσο πολὺ ἐπαινοῦν καὶ ὑμνοῦν οἱ

Ἕλληνες συγγραφεῖς ! Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ πρῶτο τεκογλωφικὸ δάνειο, ἀλλὰ καὶ τὸ δεύτερο, (Ιουλῆς 1824) συνομολογήθη στὸ Λονδίνο μὲ χειροτέρους ἀκόμη τοῦ πρώτου ὄρους. Ἀπὸ 2 ἑκατομ. λίρες, ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἔλαβε μόνον 230 χιλ. !!

Ἐννοεῖται ὅτι τὰ δάνεια αὐτὰ ἐγίνονταν ἀφορμὴ νὰλληλοφάγοι οἱ κοιζαμπλάσηδες τῆς Πελοποννήσου, καὶ οἱ ὀπλαρχηγοὶ τῆς Στερεᾶς, προβάλλοντας διάφορες ἀπαιτήσεις γιὰ τροφοδοσίαν δῆθεν τῶν στρατευμάτων των, ἀλλὰ σὴν πραγματικότητά ὅμως ἀποβλέποντας καὶ ἐπιδιώκοντας τὴ μοιρασιά. » «(Κοινωνικὴ σημασία τῆς Ἑλλ. Ἐπανάστασης » τοῦ Γιάνη Κορδάτου).

Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἡ κεφαλαιοκρατικὴ τάξις ἀρχίζει νὰ ἀνδροῦται καὶ νὰ βιομηχανοποιεῖται. Τὸ Ἑλληνικὸ κεφάλαιο ὅμως δὲ μπορεῖ νὰ αναπτυχθῆ, νὰ πάει πρὸς ψηλὰ ἀπὸ τὸ σημεῖο ποῦ τοῦ προκατάρτησαν οἱ δανειστὲς του.

Ἀνάμεσα τῆς ντόπιας κεφαλαιοκρατίας καὶ τοῦ Ἑγγλέζικου κεφαλαίου, ὑπάρχει ἓνα ἄγραφο συμβόλαιον : Ἐμεῖς θὰ σᾶς δανείσομε λεφτὰ γιὰ νὰ κλέβετε τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀπὸ κεῖνα ποῦ κλέβετε, νὰ δίνετε καὶ μᾶς. Καὶ ὅταν οἱ ἐργάτες ξεσηκώνονται ἐναντίᾱ σας, νὰ μᾶς καλεῖτε γιὰ νὰ σᾶς ἐπιβάλουμε τὴν τάξι. . . Ἐν πάλι ἐπιτεθεῖ κανένας ἐχθρὸς ἐναντίᾱ μας, καὶ ζητήξει νὰ μᾶς ἀφαιρέσει τὸ βίος μας, (τὶς ἀποικίαις μας), τότε θὰ τρέξετε στὸ πλευρὸ μας — νὰ πολεμήσετε μαζί μας : Αὐτὰ λέει ὁ σ. Ζαχαριάδης :

« . . . Γιαὶ ἂν ὁ βασιλεὺς στὶς 28 τοῦ Ὀκτώβριου τοῦ 1940 καὶ στὶς 6 τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1941 ἀντιστάθηκε στὴν Ἰταλία καὶ Γερμανία, αὐτὸ τόκαμε ὄχι γιὰ νὰ ὑπερασπίσει τὰ Ἑλληνικὰ Ἐθνικὰ συμφέροντα, μὰ γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ ξενικὰ ἀφεντικά του ».

« Ἡ Ἀγγλία δὲν τίμησε τὸ Λαὸ μας, ποῦ τόσο αἷμα ἔχυσε γι' αὐτή. Δὲν τίμησε τὸν ἥρωϊκὸ ματοβαμένο ἀγῶνα, τὴν περηφάνειά καὶ τὴν ἀξιοπρέπειά του, καὶ βοήθησε μονάχα τοὺς ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς του ».

Μὲ τὴν ὁμολογίαν αὐτὴ τοῦ σ. Ζαχαριάδη, βλέπουμε πὸς μεταξὺ τοῦ Ἀγγλικοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ντόπιας μπουρζουαζίας ὑπάρχει μιὰ ἐξαισία συνεργασίας, καὶ θαιμαστὴ ταυτότητα ἀντιλήψεων καὶ συμφερόντων. Καὶ τότε ἀφοῦ εἶναι ἔτσι, ποῦ βρίσκει τὴν ἀσυνέπεια ὁ σ. Ζαχαριάδης στὴ μεγαλομπορζουαδικὴ τάξι τῆς Ἑλλάδας ; Σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ σημεῖο, μᾶς πληροφορεῖ ὁ σ. Ζαχαριάδης :

« Ἡ ἀστικὴ τάξι τῆς χώρας δὲν τρόβηξε μπροστὰ γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ μετασχηματισμὸ αὐτὸ—(ἀστιμοδημοκρατικὸ). Συνδέθηκε μὲ τὸ ξένο κεφάλαιο καὶ τὰ συμφέροντά του, ζοῦσε ἀπ' τὴν συνεργασία μαζί του, πῆρε ὄχι ἓνα δημιουργικὸ—προοδευτικὸ, μὰ ἓνα παρασιτικὸ χαρακτήρα : Δὲν παραμέρισε τὰ μισοφειδονδαρχικὰ ὑπολείμματα, μὰ συνδέθηκε καὶ συνεργάστηκε οἰκονομικὰ μὲ τοὺς κοιζαμπλάσηδες γιὰ τὴν κοινὴ ἐκμετάλλευσή τοῦ χωριοῦ. Ἐτσι ἡ ἀστικὴ τάξι προόδωσε καὶ ἐγκατέλειπε τὴ δημοκρατικὴ τῆς ἀποστολή. Καὶ ἡ προδοσία αὐτὴ σφραγίζει ὅλο τὸ Ἑλληνικὸ ξετύλιγμα, ἀπὸ τότε ποῦ

δημιουργήθηκε τὸ ἀνεξάρτητο Ἑλληνικὸ κράτος, μέχρι σήμερα ».

Συμφωνοῦμε μαζί σας, σύντροφε, πὼς ἡ ἀστική τάξη δὲν ἐξέ- τέλεσε, (κι' ὄχι προόδωσε), ἴσαμε τὸ τέλος τὴν ἀστικοδημοκρατική της ἀποστολή, δηλ. ἀντὶ νὰ στραφεῖ στὴν ἐκμετάλλειση τῶν ἐσωτε- ρικῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας, ἐξαρτήθηκε ἀπὸ τὸ ξένο κεφάλαιο. Μὰ δὲ συμφωνοῦμε μαζί σας πὼς ἡ ἀστική τά- ξη τῆς Ἑλλάδας εἶναι χοντροκέφαλη, καὶ δὲ ξέρει τὸ συμφέρον της. Δὲ συμφωνοῦμε μαζί σας, ὄχι ἀπὸ συμπόνια πρὸς τὴν ἀστική τά- ξη τῆς Ἑλλάδας, μὰ γιὰ νὰ μὴ πέσουμε στὴν πλάνη τῆς ἀστικῆς ἐπιστήμης, ποὺ πιστεύει, (κι' ἂν κατὰ βάθος δὲν πιστεύει, εἶναι ὑπο- χρεωμένη νὰ τὸ κάνει), πὼς ἡ πρόοδος κ' ἡ ἀνάπτυξη ἐνὸς τόπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν καλήν ἢ κακή θέληση τῶν ἀρχόντων τοῦ τόπου αὐτοῦ. Δὲν εἶναι ὁ Περικλῆς ποὺ ἔδωσε τὸ «Χρυσοῦν Αἰῶνα», μὰ ὁ «Χρυσοῦς Αἰὼν» μᾶς ἔδωσε τὸν Περικλῆ.

Τὸ δέντρο τῆς ἀνθρωπίνης σκέψης, μᾶς διδάσκει ὁ ἱστορικὸς ὕλισμός, ἔχει τὶς ρίζες του καὶ σὲ ὕλικους ὅρους.

Ἄν πιστέψουμε τὸ ἀντίθετο, τότε θὰ ὀπλίσουμε τοὺς ἀντι- προσώπους τῆς ἀστικῆς τάξης, γιὰ νὰ μᾶς φωνάξουν: «τὰ βλέπετε;.. Ἡ κακοδαιμονία τῆς Ἑλλάδας δὲν ὀφείλεται στὴν ὑπαρξη τῆς ἀστικῆς τάξης, μὰ στὸ γεγονός ὅτι δὲν εἴχαμε τὴν τύχη νὰ γεννη- θοῦν μερικὰ φιλοπρόοδα καὶ φωτεινὰ μυαλά. Καὶ γιὰ νὰ κάνουμε πιὸ λιανὰ τὰ πράματα, ἄς φέρουμε στὴν πράξη τὴ θεωρία τῆς Α καὶ Β ἐπιχείρησης, ποὺ ἀναφέρνουμε στὴν ἀρχή:

Ἡ Α ἐπιχείρηση εἶναι, νὰ ποῦμε, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐσωτερικοῦ πλούτου, κ' ἡ Β ἐπιχείρηση ἡ σημερινὴ γνωστὴ μας ἐπιχείρηση μὲ τὴν παρασιτικὴ της μορφή, καὶ τὴν ἐξάρτησή της ἀπὸ τὸ ἐξω- τερικό!

Ἄς παραδεχθοῦμε ἀκόμα πὼς γιὰ μιὰ στιγμὴν οἱ... «γενναιό- δωροι» καὶ... «μεγαλόψυχοι» φίλοι τῆς Ἑλλάδας παραφρονοῦν καὶ τῆς ἐπιτρέπουνε νὰ αναπτύξει τὸν ἐσωτερικό της πλοῦτο, γιὰ νὰ γίνει αὐτάρκης, καὶ νὰ πάψει ἡ ἐξάρτησή της ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό.

Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ ἐπιχείρηση Α εἶναι κατὰ πολὺ πιὸ ἐπικερ- δῆς ἀπὸ τὴν ἐπιχείρηση Β, γιὰτὶ ὅλο τὸ κέρδος μένει στὴν ἐπιχεί- ρηση Α. Κι' ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ κεφαλαιοκρατία, δὲ στράφηκε στὴν ἐπιχείρηση Α, παρὰ ἐπέμενε στὴν ἐπιχείρηση Β. Γιὰτὶ δὲν τόκανε; Νὰ πιστέψουμε τάχατες πὼς δὲν τόκανε ἀπὸ ξεροκεφαλιά, κ' ἔλλειψη ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος ἢ ἀπὸ Ρωμαῖκο φιλότιμο; Τίποτα ἀπ' αὐτά. Δὲν τόκανε γιὰτὶ δὲ μπορούσε νὰ τὸ κάνει. Γιὰτὶ δὲν τὸ ἐπι- τρέψανε κάποιιοι ποὺ δὲν ἔχουνε μάτια γιὰ νὰ βλέπουν, ἀφτιά γιὰ νὰ κοῦνε, μυαλὸ γιὰ νὰ σκέφτονται, καρδιά γιὰ νὰ συγκινοῦνται. Αὐτοὶ οἱ κάποιιοι εἶναι οἱ ἀόρατοι κι' ἀνήθηκοι νόμοι, ποὺ διέπουνε τὴν παγκόσμιαν ἀγορά.

Τὴ στιγμὴ ποῦ στὸ ἐξωτερικὸ τεράστια ἐργοστάσια σταμάτησαν τὴ δουλειά, κ' οἱ μηχανὲς ἀκίνητοῦσαν, δὲ μπορούσε στὴν Ἑλλάδα νὰ ὑψωθοῦν ὑψικάμινες καὶ νὰ χτιστοῦν ἐργοστάσια. Δὲν τὸ ἐπέτρε- παν ἀκόμα οἱ δεκάδες ἑκατομμύρια τῶν πεινασμένων ἀνέργων, ποὺ

περιπλανιούνταν σὰ φαντάσματα ἀπάνω στὴν ὑδρόγεια.

Νά! γιατί ἡ ἐπιχείρηση δὲν ἦταν κερδοφόρα.

Νά! γιατί οἱ κεφαλαιοκράτες τῆς Ἑλλάδας προτίμησαν τὴ Β ἐπιχείρηση, πὺ ἀποτελοῦσε γι' αὐτοὺς τὴν πιὸ καλὴ καὶ ἀσφαλῆ τοποθέτηση τῶν κεφαλαίων τους.

Κι' ἀφοῦ εἶναι ἔτσι, εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ μᾶς ρωτήσουν: « πρέπ' ἡ Ἑλλάδα νὰ μείνει αἰώνια μιὰ καθυστερημένη χώρα; Κανένας δὲν εἶπε τέτοιο πράμα. Ἡ Ἑλλὰς μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ κάνει τὸν ἀστικοδημοκρατικὸ μετασχηματισμό, καὶ θὰ τὸν κάνει ἀσφαλῶς. Μὰ πῶς θὰ τὸν κάνει; Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο ἐρώτημα. Κ' ἐδῶ εἶναι πὺ διαφωνεῖ ριζικὰ ὁ μαρξισμός—λενισμός, μὲ τὸ σταλινισμό τοῦ σ. Ζαχαριάδη,

Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ βροῦμε τὸ σωστὸ δρόμο πὺ μᾶς φέρνει στὸν ἀστικοδημοκρατικὸ μετασχηματισμό, καὶ ἀπ' ἐκεῖ στὸ σοσιαλισμό, πρέπει πρῶτα νὰ δοῦμε τι ἔννοεῖ ὁ σ. Ζαχαριάδης λέγοντας « ἔθνικὴ μας ὑπόσταση ».

Ο ΕΡΓΑΤΗΣ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΠΑΤΡΙΔΑ

Στὸ Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο οἱ Μάρξ—Ἐνγκελς διακηρύττουνε πῶς ὁ ἐργάτης δὲν ἔχει πατρίδα. Μὰ τί κακὸ βλέπανε αὐτοὶ οἱ . . . « ἀρνησιπάτριδες » ἀπὸ τὴν πατρίδα, ὥστε νὰ κηρυχθοῦνε οἱ πιὸ ἄσπονδοι τῆς ἐχθροῖ;

Βλέπανε ἓνα τεράστιο κακὸ, πὺ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ τὸ δοῦνε ὁ σ. Ζαχαριάδης & Co. Οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ἐπαναστάτες ζητούσανε τὴ βέβαιη ἀνατροπὴ τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, καὶ τὴ διαδοχὴ τῆς ἀπὸ τὴ σοσιαλιστικὴ κοινωνίαν, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὴ σαπίλα, τὶς προλήψεις καὶ τὶς δεισιδαιμονίες τῆς παλιᾶς κοινωνίας, πὺ εἶχαν ἐπισωρευθεῖ ἐπὶ αἰῶνες, καὶ πὺ δὲν ἦταν παρὰ ἰσχυρὰ ὄπλα καταπίεσης τοῦ προλεταριάτου, στὰ χέρια τῆς ἀστικῆς τάξης.

Πολὺ διαφορετικὴν ἔννοια εἶχε ἡ λέξη πατρίδα τὴν ἐποχὴ τοῦ Σωκράτη, ἀπὸ ὅ,τι ἔχει σήμερα. Μάλιστα ἡ λέξη πατρίδα ἄρχισε νὰ ἀχρηστεύεται, καὶ νὰ μπαίνει στὴ θέση τῆς ἡ λέξη « ἔθνικὸν συμφέρον », « ἔθνικὸν καθῆκον », « ἔθνικὴ ὑπόστασις » κ.τ.ρ.

Ὁ ἑλῆφτερος πολίτης τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας—στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα—θεωροῦσε σὰν ὑπέρτατο καθῆκον, τὴν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας. Ἡ πατρίδα ἦταν ὑπεράνω ὅλων. Γιατί;

Γιατί ὁ ἑλῆφτερος πολίτης ἦταν πραγματικὰ ἑλῆφτερος· ἦταν οἰκονομικὰ ἑλῆφτερος. Μὰ δίπλα σ' αὐτοὺς τοὺς ἑλῆφτεροὺς ἀνθρώπους ὑπῆρχε καὶ μιὰ ἄλλη τάξη, ἡ τάξη τῶν δούλων. Οἱ δούλοι δὲν εἶχαν κανένα δικαίωμα ἀπάνω στὴ γῆς. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι—δούλοι, τὰ . . . « ἐργαλεῖα πὺ μιλοῦν », ὅπως ὀνόμαζαν οἱ Ρωμαῖοι τοὺς δούλους,—δὲ μποροῦσαν νὰ ὑπερασπίσουνε τὴν Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία ὅταν βρισκόταν σὲ κίνδυνο, ἀπὸ τὶς βαρβαρικὲς ἐπιθέσεις. Ἡ ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας γινόταν μονάχα ἀπὸ τοὺς ἑλῆφτεροὺς

άνθρώπους. Ἡ λέξι πατρίδα περιέκλειε μέσα της καὶ τὴν οἰκονομικὴν λεφτεργιά: Πολεμοῦσαν γιὰ νὰ μὴ γινοῦνε δούλοι. Ἐνῶ οἱ δούλοι μῆτε νὰ φάγουν εἶχαν, οὔτε νὰ κερδίσουν! Ἔτσι κι' ἄλλοιῶς πάντα θὰ ἦταν δεῦλοι. Ὑπάρχει ὅμως καὶ κάποιο ἄλλο χαρακτηριστικὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ Ἀθηναϊκὴ πολιτεία δὲ συμπεριλάμβανε μέσα στοὺς κόλπους της ὅλους τοὺς Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὑπῆρχαν κι' ἄλλες « Ἑλληνικὲς πατρίδες », ὅπως ἡ Σπάρτη. Οἱ Ἕλληνες τῆς μιᾶς πατρίδας, ὄχι μονάχα δὲ νοιώθανε τὴν ἀνάγκη νὰ συνενωθοῦνε με τοὺς Ἕλληνες τῆς ἄλλης πατρίδας, κάτω ἀπὸ τὸ ἴδιο πολίτευμα, καὶ τοὺς ἴδιους πολιτικούς ἄρχοντες, μὰ κάνανε καὶ πόλεμο μεταξύ τους ὅταν τὰ συμφέροντά τους συγκρούονταν. (Πελοποννησιακὸς Πόλεμος) Τὸ ἴδιο παρατηροῦμε καὶ στὸ Μεσαίωνα, μὲ κοινωνικὸ σύστημα τῆ δουλοπαροικία. Στὴ φεουδαρχικὴ κοινωνία ἐπικρατεῖ ἡ λεγομένη « κλειστὴ οἰκονομία ». Τὸ χωριὸ εἶναι αὐτάρκες. Παράγει τὸ κάθετι γιὰ τὴ συντήρησή του. Δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πόλη.

Δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος οἱ ἄνθρωποι τῆς αὐτῆς φυλῆς, μὲ τὰ κοινὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, νὰ συγκεντρωθοῦνε κάτω ἀπὸ μιὰ συγκεντρωτικὴ κυβέρνησι. Οἱ κοινωνικὲς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων εἶναι τέτοιες, πὺ ἐξυπηρετοῦνται μὴ χαρὰ μὲ τὸ ἀποκεντρωτικὸ λεγόμενον σύστημα, (Φέουδα). Ὅταν ὅμως στὴ θέσι τῆς « κλειστῆς οἰκονομίας » ἄρχισε νὰ μπαίνει ἡ ἐμπορευματικὴ λεγομένη οἰκονομία, καὶ τὸ κάθετι νὰ γίνεται ἐμπόρευμα γιὰ νὰ πωληθεῖ στὴν ἀγορά, τότε ἡ ἀστικὴ τάξι νοιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ συσσωματωθεῖ κάτω ἀπὸ μιὰ ἐθνικὴ συγκεντρωτικὴ κυβέρνησι, μέσα στὰ ἐθνικὰ σύνορα. Ὁ ἐθνικισμὸς τώρα δὲν εἶναι, παρὰ κ' ἐκφρασι τῶν συμφερόντων τῆς κυριώρχης τάξης. Ἐχει ὅμως καὶ τοῦτο τὸ χαρακτηριστικὸ τὸ κεφαλαιοκρατικὸ σύστημα. Ἐπειδὴ τὸ κάθετι παίρνει μορφή ἐμπορεύματος, τὸ κάθετι πὺ παράγεται προορίζεται γιὰ τὴν ἀγορά, τὸ κεφάλαιο δὲ μπορεῖ πιά νὰ ζήσει μέσα στὰ ἐθνικὰ του σύνορα. Εἶναι ὑποχρεωμένο νὰ ζητᾶ ἀγορὰς στὸ ἐξωτερικὸ, καὶ κάθε μέρα πὺ περνᾶ νὰ ζητᾶ καὶ νέες. Κι' ἀκριβῶς στὴν ἀναζήτησι αὐτῆ καινούργιων πηγῶν πλοῦτου καὶ ἀγορῶν τὸ « ἐθνικὸν συμφέρον », (τὸ συμφέρον δηλ. τῆς πλουτοκρατικῆς ὀλιγαρχίας), μιᾶς χώρας ἔρχεται σὲ σύγκρουσι μὲ τὸ « ἐθνικὸν συμφέρον » μιᾶς ἄλλης χώρας. Ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ συναγωνισμὸς στὴν παγκόσμια ἀγορά καὶ ἡ σύγκρουσι συμφερόντων, ὀδηγοῦνε σὲ παγκόσμιες πολεμικὲς συρράξεις γνωστὲς μὲ τ' ὄνομα « ἱμπεριαλιστικοὶ πόλεμοι ». Μὲ τὸν ἱμπεριαλισμὸ φτάνουμε στὸ τελευταῖο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ.

Κατὰ τὴν περίοδο ὅμως τῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ, συμβαίνει καὶ κάτι ἄλλο. Ἀπὸ τὴ μιὰ πληθαίνει τὸ προλεταριάτο, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ πλοῦτος συσσωρεύεται σὲ λιγότερα χέρια. Κάθε μέρα πὺ περνᾶ, λέει ὁ Μάρξ, τὸ προλεταριάτο αὐξάνει. Ἡ δύναμι ἐργασίας μέσα στὸ καπιταλιστικὸ σύστημα, εἶναι κι' αὐτὸ πιά ἐμπόρευμα. Ὁ προλετάριος τὸ μόνο πὺ ἔχει εἶναι ἡ δύναμι ἐργασίας. Ζεῖ μονάχα ἀπ' αὐτῆ. Κι' ὅταν ὑπάρχει ζήτησι ἐργατικῶν χειρῶν, τότε ὁ ἐργάτης μισθώνει τὴ δύναμι τῆς ἐργασίας γιὰ νὰ πληρωθεῖ τόσα ὅσα γιὰ νὰ ἀναπληρώσει τὶς φυσικὲς του δυνάμεις—πὺ ἀπώλεσε

κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δουλειᾶς—κι' ὅταν δὲν ὑπάρχει ζήτησις ἐργατικῶν χειρῶν πετᾶτε στοὺς τέσσερις δρόμους γιὰ νὰ ψωφήσει σὰ κυλί.

Μὰ στὶς πιὸ ἀνθηρὲς οἰκονομικὲς ἐποχὲς δὲν ὑπάρχει γιὰ ὄλους τοὺς μισθόδουλους ἐργασία, γιὰ τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα ἔχει δημιουργήσει ἓνα τεράστιο «βιομηχανικὸ ἐφεδρικὸ στρατό». Ἡ ἀπεργία καθίσταται ἓνα μόνιμο φαινόμενο. Εἶναι ἡ ἀγιάτρεφτη πληγὴ τοῦ καπιταλισμοῦ. Ὅσο ἀναπτύσσεται ὁ καπιταλισμός, τόσα λιγότερα στόματα μπορεῖ νὰ θρέψει. Κι' αὐτὴ ἡ πληγὴ εἶναι πὺν θὰ φάει μιὰ μέρα τὸν καπιταλισμό, ὅπως τὸ καρκίνωμα τὸν οργανισμό.

Τί προσφέρει ἡ πατρίδα στὸν ἐργάτη; Φτώχεια κ' ἐξαθλίωσι. Τί κάνει ἡ πατρίδα τὸν ἐργάτη κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου; Τροφὴ τῶν κανονιῶν.

Μέσα στὴν ἀστική κοινωνία ἡ λέξις πατρίδα κ' ἡ ἐξαθλίωσι, γιὰ τὸν ἐργάτη, εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πράμα. Ἐνῶ γιὰ τὴν κυρίαρχη τάξι, σημαίνει συσσώρευσις πλοῦτου.

Ὅταν στὴ σφαῖρα τῆς παγκόσμιας ἀγορᾶς θίγονται τὰ συμφέροντα τῆς κυρίαρχης τάξης μιᾶς χώρας, τότε καλεῖται συναγεροῦς. Προσοχὴ ἢ «πατρίς» τὸ «ἔθνος»—ἢ «ἐθνικὴ ὑπόστασις»—ὅπως θέλετε πέστε τα . . ., —εὐρίσκειται ἐν κινδύνῳ. Πρέπει νὰ πολεμήσωμε διὰ τὴν τιμὴν καὶ τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους». Μὰ ποιοῦ ἔθνους, «σᾶς παρακαλῶ»; Ἀπλούστατα: Γιὰ τὰ συμφέροντα τῆς κυρίαρχης κεφαλαιοκρατικῆς τάξης.

Γιαφτὸ ὁ Μάρξ, ὅταν εἶδε πόσο ἰσχυρὸν ὄπλο ἦταν ἡ «ἐθνικὴ συνείδησις» στὰ χέρια τῆς ἐθνικῆς τάξης, ἔσπευσε νὰ φωνάξει θαρραλέα: «Ἐργάτες! δὲν ἔχετε πατρίδα. Ἐνας εἶναι ὁ ἐχθρὸς σας: ἡ διεθνὴς κεφαλαιοκρατία. Γιαφτό, ἐργάτες ὄλου τοῦ κόσμου, ἐνῶστε τὰ χέρια, κι' ὀρκιστεῖτε νὰ πολεμήσετε πλάι—πλάι, σὰν ἀδέρφια, γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Σᾶς ἐνώνει τὸ κοινὸ συμφέρον!»

Ἄλλοίμονο! τὸν ὄρκο αὐτὸ ποῦδωκαν οἱ ἐργάτες, τὸ ξέχασαν γιὰ δευτέρη φορὰ.

Καὶ τὸ τραγικότερο: αὐτοὶ ποῦφτυσαν κατάμουτρα ἐκείνους πὺν τὸ ξέχασαν τὴ πρώτη φορὰ τώρα, μ' ἐλαφριά συνείδησι, τὸ ξεχνοῦνε κ' οἱ ἴδιοι . . .

Κι' ὁ ἡγέτης Ζαχαριάδης εἶναι ἓνας ἀπ' αὐτοὺς πὺν ξέχασαν τὸν ὄρκο τους—μ' ὄλο ποῦ μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια ξέσχισε τὸν ἰδεολογικὸ μανδύα πὺν τόσο περίτεχνα ἢ ἀστική τάξι, σὲ συνεργασία μὲ τοὺς ἡγέτες τοῦ προλεταριάτου, κάλυψαν τὸν ἱμπεριαλιστικὸ πόλεμο.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, σ. Ζαχαριάδη, δὲ ξεσηκώθηκε, σύσσωμος κ' ἐνωμένος, γιὰ νὰ νάντιταχθεῖ στὸν εἰσβολέα, ὄχι γιὰ τὴ προσηγήθηκε ἡ δικτατορία τοῦ Μεταξᾶ, μὰ γιὰ τὴ ἤξερε πολὺ καθαρὰ πὺς δὲν εἶχε νὰ κερδίσει τίποτα ἀπ' αὐτὸ τὸν πόλεμο.

Τ' ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Λέγοντας αγροτικό ζήτημα, στή σύγχρονη εποχή τοῦ καπιταλ. συστήματος, ποῦ κυριαρχεῖ ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν διὸ ἀντιπάλων τάξεων—τῶν κεφαλαιοκρατῶν καὶ τῶν προλεταρίων—καὶ ποῦ ἡ μεγάλη παραγωγή, στὰ πιὸ πολλὰ σημεῖα στίς περισσότερες χῶρες, ξετόπισε τὴ μικρὴ παραγωγή, θέτοντας τὴν κάτω ἀπὸ τὴν ἄμεση κυριαρχία της, ἐννοοῦμε τὸ σύνολο ἐκεῖνο τῶν κοινωνικο—οἰκονομικῶν προβλημάτων ποῦ ἐξελίσσονται στὴν ὑπαιθρο καὶ ποῦ πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἀνισότητά τῆς ἰδιοκτησίας τῆς γῆς.

Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, σ' ὅλες τὶς περιόδους τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας, σ' ὅλα τὰ κοινωνικὰ συστήματα ποῦ διαδοχικὰ πέρασαν τῶνα κατόπιν τᾶλλου, ἐχτὸς ἀπὸ τὴν περίοδο τοῦ πρωτογόνου κομμουνισμοῦ, ἡ ἰδιοκτησία τῆς γῆς, ἡ ἐπιβάρυνση της μὲ χρέη, ἢ ἡ συγκέντρωση της σὲ διαρκῶς λιγότερα χέρια, προκάλεσαν—κατὰ καιροὺς—διάφορες κοινωνικὲς διαταραχές, ἔτσι ποῦ καὶ στὴν ἀρχαιότητα παρουσιάζεται μιὰ ἀνάλογη ἀγροτικὴ μεταρρυθμιστικὴ κίνηση.

Στὴν Ἑβραϊκὴ ἀρχαιότητα, κατὰ τὸν 7ον. π. χ. αἰῶνα, παρατηρεῖται ἀγῶνας κατὰ τῆς τοκογλυφίας καὶ γιὰ σβύσιμο τῶν χρεῶν.

Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, στὸν 6ον. π. χ. αἰῶνα, ἔχουμε τὴ νομοθεσία τοῦ Σόλωνα—στὴν Ἀθήνα—μὲ τὸνομα «σεισάχθεια». Ἡ νομοθεσία αὐτὴ ἐπεβλήθηκε σὲ μιὰ ἐποχὴ ποῦ οἱ γεωργοὶ βρέθηκαν σὲ μιὰν ἀξιοθρήνητη κατάσταση. Οἱ τοκογλύφοι κεφαλαιοῦχοι, ἀφοῦ εἶχαν κάνει διάφορα δάνεια στοὺς γεωργούς «ἐπὶ ὑποθήκῃ» τῶν χτημάτων τους, κατώρθωσαν στὸ τέλος νὰ ποχτήσουν μεγάλες ἰδιοκτησίες γῆς, οἱ δὲ γεωργοὶ κατήντησαν σχεδὸ δουλοπάροικοι, πληρώνοντας τὰ 5/6 τῆ ἔσοδείας τους στοὺς νέους ἰδιοκτήτες τῆς γῆς.

Ὁ Σόλων ἐπρότεινε τὴ «σεισάχθεια», τὴν ἀπελευθέρωση δηλ. τῶν χωρικῶν ἀπὸ τὰ χρέη, καὶ τὴν ἀπαγόρευση νὰ δανείζονται, βάζοντας ἐνέχυρο τὸ σῶμα τους καὶ καθιστάμενοι στὸ τέλος δοῦλοι. (Παρ' ὅλο τοῦτο ἡ λαϊκὴ αὐτὴ μεταρρύθμιση τοῦ Σόλωνα, διατήρησε τὴν ἀνισότητά τῆς ἰδιοκτησίας). Παρόμοια περίπτωση, ἀγροτικοῦ μεταρρυθμιστικοῦ κινήματος, στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, παρουσιάζεται στὴ Σπάρτη τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἁγίδος καὶ Κλεομένους. Οἱ βασιλεῖς αὐτοὶ ἐπεχείρησαν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά νὰ ἐξαλείψουν τὰ χρέη τοὺς ἀγρότες, κ' ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ διαμοιράσουν, σὲ ἴσα μέρη, τὶς μεγάλες ἰδιοκτησίες. Στὴν προσπάθεια τους αὐτὴ, βρεθῆκανε ἀντιμέτωποι μιᾶς ὀργανωμένης ἀντίδρασης, ἀπὸ μέρος τοὺς μεγαλοἰδιοκτήτες, καὶ ἔτσι ὄχι μόνον ἀπέτυχαν, ἀλλὰ πλήρωσαν μὲ τὴ ζωὴ τους τὴ ριζοσπαστικὴ τους αὐτὴ ἐνέργεια. (Ὁ Ἁγὶς ἐφονεύθη καὶ ὁ Κλεομένης ἐξορίσθη καὶ ἀπέθανε στὴν ἐξορία).

Στὴ Ρωμαϊκὴ ἐποχὴ τὸ μεταρρυθμιστικὸ κίνημα τῶν ἀδερφῶν Γράκχων, στὸν 2ο. π. χ. αἰῶνα, κατέχει ἐπίσης σπουδαία

σημασία. Οἱ ἀδερφοὶ αὐτοί, ὁ ἕνας κατόπιν τᾶλλου, προπάθησαν νὰ βοηθήσουν τοὺς φτωχοὺς χωρικοὺς, πού γένηκαν δοῦλοι στοὺς διαφόρους εὐπατρίδες κ' εὐγενεῖς τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, παρέχοντας ὠφελήματα στοὺς χωρικοὺς σὲ βάρος τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τῶν εὐγενῶν, πού εἶχαν συγκειτρωμένη στὰ χέρια τους τὴ γῆ.

Κ' ἐδῶ—ὅπως καὶ στὰ προηγούμενα μεταρρυθμιστικὰ κινήματα—ἡ τάξη τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν μεγαλοχτηματιῶν ἀντέδρασε μὲ ὅλη της τὴ δύναμη. Καὶ οἱ δυὸ ἀδερφοὶ ἐδολοφονήθησαν ἀπὸ τοὺς ζημιωμένους εὐγενεῖς.

Τέτοια παρουσιάζεται ἡ κατάσταση τοὺς ἀγρότες καὶ φτωχοὺς χωρικοὺς στὴν ἀρχαιότητα καὶ στὴ Ρωμαϊκὴ ἐποχὴ. Ἡ γῆ συγκεντρωνόταν σὲ διαρκῶς λιγώτερα χέρια, καὶ οἱ ἄλλοτε ἰδιοχτῆτες της κατάντησαν μισθωτοὶ καὶ τὶς πιὸ πολλὰς φορὲς δοῦλοι κι' αὐτοί, κι' ὀλόκληρ' ἡ οἰκογένεια τους στὰ χέρια τῶν νέων ἀφεντάδων τῆς γῆς. Οἱ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο καθιστάμενοι δοῦλοι, δὲν εἶχαν πιά καμιὰ πιθανότητα νὰ ἐπανέλθουν στὴν πρωτινὴ τους κατάσταση. Καλλιεργοῦσαν τὴ γῆ, καὶ ἀποτελοῦσαν ἀπλῶς ἓνα ἐξάρτημα, ἓνα ἀντικείμενο κι' ἀπαριθμοῦνταν μαζί με τᾶλλα ζῶα καὶ ἐργαλεῖα τοῦ χτήματος πού τύχαινε νὰ βρεθοῦν.

Πουλιούνταν καὶ ἀγοράζονταν μαζί μ' ἓνα χτήμα, καὶ δὲν εἶχαν ἀπολύτως κανένα δικαίωμα νὰλλάξουν ἀφέντην ἢ δουλειά, σὰν τ'ᾔθελαν αὐτοί. Γενιόντοισαν δοῦλοι καὶ πέθαιναν δοῦλοι. Ἀπόπειρα δραπετεύσῃς τους ἀπὸ ἓνα χτήμα σήμαινε γι' αὐτοὺς τὸν πιὸ ἀποτρόπαιο θάνατο σὰν τοὺς συλλαμβάνανε. Ἡ ποινὴ τους ἦταν προκαθορισμένη. Τοὺς ρίχνανε σὲ κοινὸ θέαμα, στὰ νύχια ἀγριῶν θηρίων, πρὸ πάντων λιονταριῶν, πού τὰ εἶχαν γι' αὐτὸ τὸ λόγο οἱ εὐγενεῖς πάντοτε ἔτοιμα.

Ἡ κατάσταση αὐτὴ βεβαίως δὲν καλλιτέρευσε στὰ Βυζαντινὰ χρόνια.

Ἡ παπαδοκρατία, οἱ τοκογλύφοι, καὶ οἱ εὐγενεῖς γενήκανε πραγματικὴ μάστιγα τῶν φτωχῶν χωρικῶν. Οἱ μεγάλες ἰδιοχτησίες τῆς γῆς περάσανε σὲ πολὺ στιβαρὰ χέρια. Τὰ μοναστήρια καὶ οἱ ἐκκλησίαι, ἔγιναν οἱ πιὸ μεγάλοι καὶ τρανοὶ ἰδιοχτῆτες τῆς γῆς.

Χιλιάδες φτωχῶν γεωργῶν χάσανε τελειωτικὰ πιά τὴ μικρὴ τους περιουσία, χωρὶς νᾶχουν ἀπολύτως καμιὰ πιθανότητα νὰ τὴ ξαναποκτήσουν, γιατί οἱ νέοι ἰδιοχτῆτες φρόντησαν καὶ στερεώθηκαν γιὰ καλά. Ἡ θρησκοληψία ἀφενός, καὶ τὰ διάφορα αὐτοκρατορικὰ διατάγματα, καὶ πρηνόμια πού ἐδώθηκαν ἀπὸ τοὺς κατὰ καιροὺς αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, ἐπικύρωσαν τὴν ἀδιαφιλονίκητη κυριότητα καὶ δικαιοδοσία τῶν Μοναστηριῶν τόσοσιν ἀπάνω στὴ γῆ, ὅσο καὶ στοὺς ἀνθρώπους πού δουλεύανε δοῦλοι στὰ χτήματα αὐτά.

Γιὰ πλήρη κατανόηση καὶ πίστη τῶν ἀναγνωστῶν μας, παραθέτουμε ἓνα πρακτικὸ τοῦ καιροῦ τοῦ κόμητος, Ρεκούρδου (1262 π. χ.), πού ἀναφέρει καὶ πιστοποιεῖ τὴν κολοσσιαία χτηματικὴ περιουσία τῆς Ἐπισκοπῆς τῆς Κεφαλληνίας, καὶ τὰ δικαιώματα τῆς

ἐπισκοπῆς αὐτῆς ἀπάνω στους ἀνθρώπους πού δουλεύαν στὰ χτήματα της:

« Μετὰ τὴν ἀπαρίθμηση τῶν διαφόρων κατοίκων, συζύγων τέκνων, ἐγγονῶν, γαμπρῶν καὶ νυμφῶν αὐτῶν ἐν ὄλῳ 210 $\frac{1}{2}$ ἀτόμων, ὀρίζει «ὅτι ἅπαντες οὗτοι οἱ πάροικοι ὀφείλουσι νὰ μένωσι ἐπὶ τῶν κτημάτων τῆς μονῆς καὶ καλλιερῶσι ταῦτα ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς αὐτοῖ τε καὶ οἱ παῖδες ἐν γένει μέχρι ἐλλείψεως γενεᾶς αὐτῶν ». Ἡ κατάστασις τῶν χωρικῶν βεβαίως στὴ Δυτικὴ καὶ Κεντρικὴ Εἰρώπη δὲν ἦταν καλύτερη.

Στὴν Ἀγγλίαν, ἀφοῦ γιὰ ὀλόκληρες δεκάδες χρόνια, οἱ εὐγενεῖς καὶ ὁ κλῆρος ἐλυμαίνονταν κυριολεκτικὰ τὴν ὑπαιθρο, καὶ ἔθεσαν στὴν ἐξουσία καὶ διοίκηση τους ὅλην γενικὰ τὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία τοῦ τόπου, μιὰ ἀφόρητη καὶ ἀπελπιστικὴ κατάστασις δημιουργήθηκε γιὰ τὸ φτωχὸ χωρικό. Ἀποτέλεσμα τῆς ὀξύτητος αὐτῶν τῶν σχέσεων τῶν εὐγενῶν, τοῦ κλήρου καὶ τῶν χωρικῶν, ὑπῆρξε ἡ πρώτη ἐξέγερσις τῶν χωρικῶν στὴν Ἀγγλία, τὸ 1381.

Οἱ βασικὲς ἀπαιτήσεις τῶν χωρικῶν ἦταν ὅπως οἱ κοινότητες προστατευθοῦν ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ ἐκμετάλλεψι καὶ πίεσι τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου. Διεκδικούσανε τὴν ἐλευθερία, νὰ μπορούν νὰ διαθέτουν ὅπως ἤθελαν τὴν ἐργατικὴ τους δύναμη, καὶ τὴν κατάργησι τῶν φεουδαρχικῶν περιορισμῶν καὶ βαρῶν, πού τους ὑποχρεώνανε νὰ δουλεύουν δωρεάν γιὰ τους κυρίους τους.

Στὴν ἐξέγερσι τους αὐτὴ οἱ χωρικοί, ὑπεστηρίχθησαν καὶ ἀπὸ ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ φτωχοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων πού μάλιστα προσέφεραν ἀρκετὲς ὑπηρεσίεσ στους ἐπαναστάτεσ. Παρ' ὅλεσ ὅμως τίς ἐπιτυχίεσ πού εἶχαν στὴν ἀρχὴν ἔτσι μάλιστα πού ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ριχάρδος ἀναγκάσθηκε νὰ ἐκδώσει καὶ σχετικὸν ἐγγραφο πού ἐκήρυττε ἐλευθέρουσ ὅλουσ τους δοῦλουσ καὶ ὑποσχόταν τὴ βασιλικὴ κ' ἐπιείκεια σ' ὅλουσ τους ὑπηκόουσ του, σιὸ τέλος οἱ δυστυχεῖσ χωρικοί, ἀφοῦ μὲ δόλον ὁ βασιλεὺς ἐφόνευσε τὸν ἀρχηγὸ τους Οὐὼτ Τάϊλερ, ἀναγκασθήκανε νὰ σταματήσουν τὸν ἀγῶνα, κάτω ἀπὸ τίς τρομερὲσ δηλώσεισ τοῦ Βασιλιᾶ: «Δουλοπάροικοι εἴσθε, καὶ δουλοπάροικοι θὰ μείνετε! ὄχι ὅμως ὡσ μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ ὑπὲ πολὺ σκληροτέρας συνθήκασ».

Τέτοιο ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς πρώτης Ἀγροτικῆς Ἐπανάστασι. Ἐπηρεολούθησαν διάφορεσ ἄλλεσ ἐξεγέρσεισ τῶν χωρικῶν, τὸ 1450, ὅπου οἱ χωρικοί βράδισαν κατὰ τῆς πρωτεύουσασ καὶ ἐπέβαλαν αἷμα τερὰ ἀντίποινα στους συμβούλουσ τοῦ βασιλέωσ, κατόπι στὴ Κορνουάλη τὸ 1500, τέλος σὲ μέγα μέρος τῆς Ἀγγλίας τὸ 1549.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ Μάρξ Μπέερ οἱ ἐξεγέρσεισ αὐτέσ δὲ φτάσανε μήτε τὴ εὐρύτητα οὔτε τὴν βιαιότητα τῆς ἐξέγερσι τοῦ 1381.

Στὴ Γερμανία ἡ θέσι τῶν χωρικῶν δὲν ἦτανε καλύτερη. Λόγω τοῦ γεγονότουσ ὅτι ἡ χώρα αὐτὴ εἶχε ἀποκλεισθεῖ ἀπὸ τους Ἀγγλουσ, καὶ κυρίωσ τους Ὀλλανδοὺσ, ἀπὸ τὸ παγκόσμιο ἐμπόριο, τὰ φεουδαρχικὰ στοιχεῖα εἶχαν ἐνισχυθεῖ κατὰ πολὺ. Ἡ χώρα ὀλόκληρη ἦτανε διτηρημένη σὲ ἐπαρχίεσ πού τίς διοικοῦσαν διάφοροι

πρίγκηπες, και πού ἦσαν σχεδὸν και οἱ μόνοι ἰδιοχτῆτες τῆς γῆς.

Οἱ ἀγρότες ἦτανε δοῦλοι στοὺς πρίγκηπες φεουδάρχες, ἢ νοίκιαζαν ἀπ' αὐτοὺς, κάτω ἀπὸ τὶς πιὸ σκληρὲς συνθῆκες, διάφορα κομμάτια γῆς, πού καλλιεργοῦσαν μὲν για δικό τους λογαριασμό, ἀλλὰ τὶς περισσότερες φορὲς ἢ ἐσοδεία τους δὲν ἦτανε ἀρκετὴ νὰ πληρώσουν τὸ ἐνοίκιο. Συνέπεια τῆς κατάστασης αὐτῆς ἦτανε οἱ ἀπεγνωσμένοι ἀγῶνες τῶν ἀγροτῶν κατὰ τῶν φεουδαρχῶν. Τὸ πρῶτο ἡμῖσιν τοῦ 16ου αἰῶνα εἶναι γεμάτο ἀπὸ τέτοιους ἀγῶνες, πού οἱ σπουδαιότεροι τους εἶναι ὁ «Πόλεμος τῶν Χωρικῶν» και τὸ «Κίνημα τῶν Ἀναβαπτισιῶν».

Παρά τὸ γεγονός ὅτι στὰ κινήματα αὐτὰ δίνεται θρησκευτικὴ χροιά, ἢ πραγματικότης εἶνε ὅτι δὲν εἶχαν καμιά ἄλλη σημασία παρὰ τὴν κοινωνικὴ—και ἔτσι φαίνεται καθαρὰ—γιατὶ κατὰ τὴν ἐξέγερση τῶν χωρικῶν διατυπώθηκαν καθαρῶς κοινωνικά και οἰκονομικά αἰτήματα, φθάνοντας νὰ ἐφαρμόσουν μὲ βάση τὸ εὐαγγέλιο κομμουνιστικὴ κοινότητα, μὲ πλήρη κοινοκτημοσύνη.

Στὴ Γαλλία πάλι, παράλληλα μὲ τὶς ἄλλες χῶρες, ὁ κλῆρος και οἱ εὐγενεῖς εἶχαν στὴν ἰδιοκτησία τους τὴ γῆ, και οἱ ἀγρότες δουλεύανε σκλάβοι. Ἡ κατάσταση αὐτὴ κράτησε μέχρι τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης, ὅποτε ἀνετράπη ἢ παλιὰ τάξη τῆς φεουδαρχίας και τοῦ κλήρου, και τὴ θέση της πῆρε ἢ ἀστικὴ τάξη.

Ἀπὸ τὸ και πέρα, μιὰ νέα κατάσταση πραγμάτων ἀρχίζει νὰ ἐπικρατεῖ σ' ὁλόκληρη τὴν Εὐρώπη.

Παντοῦ ἢ παλιὰ φεουδαρχικὴ τάξη, ἀρχίζει νὰ παραχωρεῖ τὴ θέση της στὴν ἀστικὴ τάξη.

Μετὰ τὴ βιομηχανία, και ἡ γεωργία ἀρχίζει νὰ παίρνει τὴν πραγματικὴ θέση της στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ τόπου, κάτω ἀπὸ τὴ νέα πιὰ κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης, και τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ κράτους.

Εἶναι γεγονός πὸς στὴ γεωργία δὲν παρουσιάσθη ἢ ταχεῖα ἐκείνη οἰκονομικὴ ἐξέλιξη, πού ἐπέφερε τὴν πρόοδο τῆς βιομηχανίας στὶς πόλεις, ὄχι γιατὶ παραγνωρίστηκε ἀπὸ τὴν κεφαλαιοκρατικὴ τάξη τὸ ἀγροτικὸ πεδίο ἐκμετάλλευσης, ἀλλὰ γιατὶ ἢ μικρὴ ἐπιχείρηση στὴ γεωργία ἀκολουθεῖ πάντοτε μιὰ σιγανὴ πορεία ἐξαφάνισης, και ἔτσι οἱ μεγάλες ἐπιχειρήσεις εἰσχωροῦν και ἐπικρατοῦν στὴ γεωργία μὲ μεγάλη βραδύτητα. Αὐτ' ὅμως δὲ σημοίνει ὅτι τὸ κεφάλαιο, και ὁ κεφαλαιοκρατικὸς τρόπος παραγωγῆς, και ἡ κυβέρνησις δὲν κάνουν τὸ καθετὶ για νὰ μποῦν—μὲ τὸ δικό τους πάντοτε τρόπο—και σ' αὐτὸ τὸν τόμο τῆς παραγωγῆς, στὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία

Ὁ Καούτσκυ λέγει:

Ἄν θέλει κανένας νὰ μελετήσῃ τὸ ἀγροτικὸ σύμφωνα μὲ τὴ μέθοδο τοῦ Μαρξ, δὲν πρέπει νὰ πάρῃ σα βάση τὸ ζήτημα ἂν ἢ μικροἐπιχείρηση ἔχει μέλλο στὴ γεωργία, ἀλλ' ἀντίθετα πρέπει νὰ ζητήσῃ νὰ βρεῖ ὅλες τὶς ἀλλαγὲς πού παρουσιάζονται στὴ γεωργία στὴ περίοδο τῆς κεφαλαιοκρατικῆς παραγωγῆς. Δηλαδή πρέπει νὰ ζητήσουμε νὰ βροῦμε ἂν τὸ κεφάλαιο μπαίνει στὴ γεωργία και μὲ ποῖο τρόπο ἐπαναστατεῖ και κλονίζει τὶς παλιὲς μεθόδους παραγωγῆς και ἰ-

διοχτησίας, και ταυτόχρονα δημιουργεί ανάγκες για νέους τρόπους παραγωγής.

Έχοντας υπ' όψη μας τους κεφαλαιοκρατικούς τρόπους παραγωγής της μεγάλης επιχείρησης, και τὸ ξεπεσμό τῶν μικροεπιχειρηματιῶν σὲ προλετάριους και δούλους στὸ πεδίο τῆς βιομηχανικῆς ἐξέλιξης, δὲν εἶναι δύσκολο νὰντιληφθοῦμε πὼς και στὸ ἀγροτικὸ πεδίο τὸ κεφάλαιο κάνει τὸ ἴδιο. Στὶς χώρες δὲ ποῦ ἡ βιομηχανικὴ ἐξέλιξη ἔχει φθάσει σὲ ὑψηλὰ ἐπίπεδα, παρατηροῦμε τοὺς μεγάλους ἰδιοχτήτες τῆς γῆς μὲ τὴ μορφή τῆς μεγάλης ἐπιχείρησης, και μὲ τὴ χρησιμοποίηση τῶν μηχανῶν και τῶν ἡμερομισθίων ἐργατῶν, νὰ συγκεντρώνουν ὀλοένα στὰ χέρια τους τὴ γῆ, και νὰ ἐκμεταλλεύονται τὴν ἀγροτικὴ μάζα. Βοήθεια τοῦ καταστρεπτικοῦ αὐτοῦ τρόπου τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ, στὶς ἀγροτικὲς περιφέρειες, παρουσιάζεται τὸ Κεφαλαιοκρατικὸ Κράτος μὲ τοὺς φόρους τους, ποὺ συνεχῶς αὐξάνονται σὲ βάρος τῶν λαϊκῶν ἐργαζομένων μαζῶν. Οἱ μικρογεωργοὶ μὴ δυνάμενοι νὰντεπεξέλθουν σ' ὅλ' αὐτά—φόρους, καταπιέσεις, και κακὲς ἐσοδεῖες, ποὺ συχνὰ παρουσιάζονται στὴ μικροπαραγωγή—ἀναγκάζονται νὰ χρεωθοῦν στὴν ἀρχὴ στοὺς ντόπιους τοκογλύφους, και κατόπι στὸ ἐξωτερικὸ τοκογλυφικὸ κεφάλαιο. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο δημιουργοῦνται οἱ προϋποθέσεις τῆς συγκέντρωσης τῆς ἀγροτικῆς ἰδιοχτησίας στὰ χέρια τοὺς πῶς εὔπορους και πλουσίους χωρικούς, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ πλειονότητα τῶν φτωχῶν γεωργῶν γίνονται προλετάριοι, και ἐγκαταλείπουν τὸ χωριὸ για νὰ ζητήσουν δουλειὰ στὰ ἐργοστάσια στὶς πόλεις ἢ στὸ ἐξωτερικόν.

Ποιὰ εἶναι, λοιπόν, ἡ μαρξιστικὴ ἀντίληψη για τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα;

Ὁ Μάρξ και ὁ Ἐνγκελς, ἔχουν κάνει μερικὲς ἀξιόλογες και βαθεῖες παρατηρήσεις πάνω στὸ ἀγροτικὸ ζήτημα:

Ὁ Μάρξ σὲ μιὰ ἐπιστολή του ποὺ γράφτηκε στὶς 16 τ' Ἀπρίλη τοῦ 1859 ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: «Τὸ πᾶν θὰ ἐξαρτηθεῖ στὴ Γερμανία ἀπὸ τὸ ἂν θὰ καταστεῖ δυνατὸ νὰ ὑποστηριχθεῖ ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση ἀπὸ μιὰ, τρόπον τινά, δευτέρη ἐκδοσὴ τοῦ «Πολέμου τῶν Χωρικῶν». Τότε θὰναι λαμπρά».

Ὁ Ἐνγκελς πάλι στὴ μελέτη του «Τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα στὴ Δύση» ἔγραψε ὅτι «για νὰ καταληφθεῖ ἡ ἐξουσία, τὸ κόμμα πρέπει νὰυξήσει τὴν ἐπιρροή του στὰ χωριά».

Στὶς σύντομες αὐτὲς παρατηρήσεις τοῦ Μάρξ και τοῦ Ἐνγκελς, ἀπάνω στὸ ἀγροτικὸ ζήτημα ὁ Λένιν, ἀντίθετα ἀπὸ τοὺς θεωρητικούς τῆς Δευτέρας Διεθνούς, ποὺ δὲν ἀπέδωσαν και σπουδαία σημασία στὸν ἀγροτικὸ κόσμον, ἀντελήφθηκε τὴ σπουδαιότητα τῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου και τῶν ἀγροτῶν, για τὴν καλύτερη διεξαγωγή τοῦ ἀγῶνα ἐνάντια στὴν ἐκμετάλλευση τοῦ κεφαλαίου.

Οἱ ἀποφάσεις ποὺ πάρθηκαν στὸ Β' συνέδριο τῆς Γ' Διεθνούς πάνω στὸ ἀγροτικὸ ζήτημα, και ποὺ γράφτηκαν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Λένιν, ἀποδεικνύουν πόσο μεγάλη σημασία ἀπεδώθηκε στὸν ἀγροτικὸ κόσμον, και ποῖός εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος για τὴν τελει-

ωτική του ἀπολύτρωση ἀπὸ τὴ σημερινὴ καταπίεση, πὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ κεφαλαιοκρατικὸ κράτος.

Πιοκάτω παραθέτουμε κομᾶτια ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα μέρη τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν :

« Μόνο τὸ βιομηχανικὸ προλεταριάτο τῶν πόλεων, διοικούμενο ἀπὸ τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, μπορεῖ νὰπελευθερώσει τὶς ἐργαζόμενες ἀγροτικὲς μάζες ἀπὸ τὸ ζυγὸ τῶν κεφαλαιούχων καὶ τῶν γαιοκτημόνων, (τσιφλικᾶδων), ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ ἀναστάτωση, κί ἀπὸ τοὺς ἱμπεριαλιστικoὺς πολέμους πὺ εἶναι ἀναπόφευχτοι νὰ ξαναγίνουν ἂν διατηρηθεῖ τὸ κεφαλαιοκρατικὸ καθεστῶς. Οἱ ἐργαζόμενες ἀγροτικὲς μάζες δὲ μποροῦν νὰπελευθερωθοῦν παρὰ μόνο ἂν ὑπερασπίσουν τὸ προλεταριάτο, καὶ τὸ βοηθήσουν, ἀνεπεφύλαχτα, στὸν ἐπαναστατικὸ του ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ καταπιεστικοῦ καθεστώτος τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων, καὶ τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἐξάλλου οἱ βιομηχανικοὶ ἐργάτες δὲ θὰ δυνηθοῦν νὰ φέρουν σὲ πέρας τὴν κοσμοϊστορικὴ τους ἀποστολή, δηλαδὴ νὰπελευθερώσουν τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὸ ζυγὸ τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ καὶ ἀπὸ τοὺς πολέμους, ἂν κλειθοῦν μέσα στὰ ὄρια τῶν ἰδιεταίρων σωματεακῶν τους συμφερόντων, καὶ περιορισθοῦν σὲ ἀθῶα διαβήματα καὶ προσπάθειες πὺ ἀποβλέπουν στὴν καλλιτέρευση τῆς κατάστασης τους, πὺ εἶναι πολλακίς μετρίως καλή ».

Ἡ ἀπόφαση αὐτή, συνεχιζόμενη μὲ μιὰ ὁλόκληρη σειρά ἀποφάσεων τοῦ Β΄. συνεδρίου τῆς Γ΄. Διεθνοῦς πάνω στὸ ἀγροτικὸ ζήτημα, πρέπει νὰποτελέσουν τὸ προοίμιο τῆς συμμαχίας ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν, γιὰτὶ χωρὶς τὴν τέτοια συνεργασία, τῶν δυὸ δυναμικῶν αὐτῶν στοιχείων τῆς κοινωνίας, οἱ ἀγῶνες τοῦ καθενός χωριστὰ εἶναι φυσικὸ νὰποτύχουν ἢ τὰ κέρδη τους νᾶναι μηδαμινά.

* *

ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ἡ Κύπρος σὰ μιὰ ἀποικία—καὶ πὺ γιὰ πολλὰ χρόνια ἦτανε τέτοια—δὲν παρουσίασε κινήματα κί ἀξιόλογης σημασίας πάνω στὸ ἀγροτικὸ ζήτημα.

Αὐτὸ, βεβαίως, δὲ σημαίνει πὺς οἱ συνθηκὲς ζωῆς τοῦ Κυπρίου ἀγρότη ἦτανε καλύτερες, ἀπὸ κείνες τῶν συναδέλφων του σὶς ἄλλες χῶρες.

Ἡ ὁλοκληρωτικὴ οἰκονομικὴ καταστροφή πὺ παθαίνει ἀπὸ τοὺς κατὰ καιρὸ δυνάστες του, τὸν ὀδήγησε στὴν ἀποχαύνωση καὶ στὴν ἀδράνεια.

Οἱ φόροι, οἱ κακὲς ἐσοδεῖες—πολὺ συχνὲς στὸν τόπο μας—οἱ τοκογλύφοι, τὰ μοναστήρια, καὶ οἱ ἐκκλησίαι μὲ τὰ σκληρὰ ἐνοίκια, κατήντησαν τὸν ἀγρότη μας σχεδὸν ἀχτήμονα καὶ τὸν ἔκαναν νὰ μισήσει τὴ γῆ του. (Αὐτὸ ἐξηγεῖ καὶ τὶς ὁμαδικὲς μεταναστεύσεις στὸ ἐξωτερικὸ).

Στὰ τελευταῖα 5—6 χρόνια παρουσιάστηκε κάποια κίνηση στὸν ἀγροτικὸ κόσμον, πὺ ἀποτελέσματά της ἦταν νὰ γίνε, πρὶν τέσσερα

περίπου χρόνια, τὸ Α'. Παγκύπριο Παναγροτικό Συνέδριο, ποῦ μὴ-
κανε οἱ βάσεις μιᾶς Παγκύπριας Ἀγροτικῆς Ἐνωσης, τῆς Π.Ε.Κ.

Στὸ πρῶτο αὐτὸ συνέδριο οἱ ἀγρότες, ἐπαναστατημένοι, καὶ
νειώθοντας τὴν κατάντια καὶ ἐκμετάλλεψη ποὺ γινότανε σὲ βάρος τους,
ψηφίσανε τὸ κατοστατικό τῆς Ὄργάνωσης τους, ποὺ μέσα του βλέ-
πουμε νὰ παίρνουν ἀρκετὲς ἐπαναστατικὲς θέσεις.

Τὸ ἄρθρο τοῦ καταστατικοῦ ποὺ μιλάει γιὰ τὴν ἀπαλλοτριώση τῆς
χαλίτικης γῆς, τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ μοναστηριακῆς περιουσίας, ποὺ
ἀποτελεῖ τὴ μεγαλύτερη ἰδιοκτησία γῆς, τὴν ἀπαλλοτριώση τῶν νε-
ρῶν, ποὺ σήμερα ἀνήκουν στὶς ἐκκλησίες καὶ στοὺς τοκογλύφους
κλπ., μᾶς ἀποδείχνει πὼς ὁ ἀγρότης μας ἄρχισε νὰντιλαμβάνεται
τὴν ἀδικία ποὺ γίνεται σὲ βάρος του, — ἀπὸ τὴ σημερινὴ κρατοῦσα
τάξη — καὶ θέλει νὰ τὴ χτυπήσει.

Τὸ Α' ἀγροτικό συνέδριο τὰκολούθησαν τὸ Β', Γ' καὶ Δ'.
Ἔτσι τὸ γεγονός ὅτι σήμερα ἡ Πέκ ἀποτελεῖ μιὰ ὑπολογίσι-
μη δύναμη, εἶναι ἀναμφισβήτητο. Ἐναπομένει τώρα στοὺς καθοδη-
γητὲς — τῆς μεγάλης αὐτῆς ὀργάνωσης — νὰντιληφθοῦνε τὸ ρόλο τους,
καὶ νὰ τραβήξουν τὸ δρόμο τῆς Ἀπολύτρωσης τοῦ Κυπρίου ἀγρότη,
χωρὶς νὰ ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη ψευτοαγροτικὴ και-
ροσκοπικὴ ἀντίδραση, κ' ἔτσι νὰ χωλαίνουν καὶ νὰργοποροῦν τὸ
κίνημα.

Σὰν πρῶτο τους καθῆκο μπαίνει, νὰπαιτήσουνε νὰ πραγμα-
τοποιηθεῖ ἡ ἱστορικὴ ἀπόφαση ποὺ πάρθηκε παμπηρεῖ στὸ πρῶτο
τους συνέδριο: ἡ ἀ π α λ λ ο τ ρ ῖ ω σ η! — ἀδιαφορώντας, τσακκίζον-
τας τὶς μὴμψιμοιρίες τῆς ἐκμεταλλεύτρας τάξης!

Ε. Α.

Ο ΑΝΤΑΡΤΗΣ

Νά! μιὰ φωνὴ ἀπ' τὸ λημέρι στεντορεία,
ποὺ τὴν ἀντιλαλοῦνε γύρω τὰ βουνά:

«Ἐμπρὸς γιὰ τὴ Λαϊκὴ μας Δημοκρατία,
κι' ὄχι Φασίστες πὶ' «Αὐτοκράτορας» ξανά!

Τῶν Φασιστῶν οἱ βαρβαρότητες, τὰ βόλια,
κ' ἡ προδοσία τῶν κουίσιγκ ποὺ ὀργιά,
δὲ μᾶς πτοοῦνε, μ' ἀντίθετα εἶναι μπόλια
ποὺ μᾶς γιομίζουνε μ' ἀτσάλι τὴν καρδιά!

Ὅπου καὶ γᾶναι πιά ἡ Μέρα μας θενάρτει,
γιατὶ μιὰ δύναμ' ἱερὴ εἶναι π' ὀδηγεῖ,
ποῦ ὁ ξένος Φασιστὴς ἀπ' τὸν Ἀντάρτη,
καὶ ὁ ντόπιος χαφιές θὰ πλερωθεῖ!

Καὶ τῆς δουλιᾶς θενὰ χριστεῖ πιά τὸ Βασίλειο,
καὶ μέσα σ' ἓνα τάσι ὄλο χρυσό,
λαμπρὸ σὰν τὸν καινούργιο τώρα μας τὸν Ἥλιο,
Χαρὰ ὁ κόσμος πιά θὰ βρεῖ, κι' Ἀναπαμό!»

ΝΙΚΟΣ ΝΑΘΑΝΑΗΛΗΣ

Δ. ΡΙΑΖΑΝΩΒ:

ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

(Τέλος)

VII

Μερικοί από τους συντρόφους μας δοκίμασαν νάντλήσουν ενίσχυση από το Λένιν, αλλά δεν το πέτυχαν διόλου. Δεν έχω σκοπό να εξετάσω εδώ τις ιδέες του Λένιν, για το γάμο και την οικογένεια. Μπορώ ωστόσο να σημειώσω ότι ο Λένιν παραδεχόταν ολοκληρωτικά τις αντιλήψεις του Μάρξ κ' Ένγκελς, που εξέθεσα στο άρθρο μου. Όταν το 1903 δημοσίευσε τη Ρωσική μετάφραση της « Κοινωνικής Επανάστασης », ενός από τα καλύτερα έργα του Κάουτσκι, έκρινε αναγκαίο να προσθέσει, στη προσούρα αυτή, το τελευταίο κεφάλαιο του δευτέρου μέρους του « Αγροτικού Ζητήματος », άλλου έργου του Κάουτσκι που έχτιμούσε. Πρόκειται « για το μέλλον της ιδιωτικής κατοικίας ». Όπως ο Μάρξ κ' ο Ένγκελς, έτσι κι ο Κάουτσκι αποδεικνύει ότι η οικονομική εξέλιξη καθιστά ολοένα περισσότερο περιττή την κουζίνα και το ιδιωτικό άσυλο, και ότι κλονίζει ολοένα την οικονομική βάση της οικογένειας. Μήπως το φαινόμενο αυτό σημαίνει, ότι και η ίδια η οικογένεια θα εξαφανισθεί; Όχι. Κατέχει κιόλας ένα νέο και ανώτερο θεμέλιο, το άτομο.

« Στη σοσιαλιστική κοινωνία ο ατομισμός, (ιντιβιντουαλισμός), δηλαδή η τάση προς μια ελεύθερη ανάπτυξη του ατόμου, θα αποχτήσει ακόμη ασύγκριτα μεγαλύτερη δύναμη και έχταση παρά στην καπιταλιστική κοινωνία, έφόσο θάναπτύσσεται η παιδεία, η ευημερία και η άνεση... Με τον ιντιβιντουαλισμό, αναπτύσσεται επίσης και ο ατομιστικός σεξουαλικός έρωτας, που δεν ικανοποιείται παρά στην ένωση και την κοινή ζωή μ' ένα ώρισμένο άτομο του άλλου φύλου... Στη σοσιαλιστική κοινωνία, που δε γνωρίζει μήτε τη μιζέρια, ούτε τον πλούτο, και που άπωθει ολοένα την ιδιωτικήν οικονομία, ο ατομιστικός χαρακτήρας της οικογένειας και του γάμου θα εκδηλωθεί με πλέρια έλευθερία. Ο ατομιστικός αυτός χαρακτήρας χρησιμεύει κιόλας σήμερα, ως ήθικό κριτήριο στις σκέψεις μας για το γάμο, και την οικογένεια ».

Συνεπώς η εξαφάνιση της ιδιωτικής οικονομίας, δε σημαίνει διόλου την κατάργηση του γάμου και της οικογένειας. Με την κατάργηση του ιδιωτικού ασύλου, η ιδιωτική κατοικία δε θα καταργηθεί. Ο νεώτερος πολιτισμός γνωρίζει γαμικούς δεσμούς, έξω από την κουζίνα και το πλυσταριό

« Η εξαφάνιση της ιδιωτικής οικονομίας, δε σημαίνει παρά εξέλιξη της οικογένειας που, από οικονομική μονάδα, γίνεται μονάδα

καθαρῶς ἠθική. Σημαίνει τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἠθικῶν ἐκείνων τάσεων ποὺ ἐκδηλώνονται ξεκάθαρα στὴν ἐποχὴ μας, ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς ἀνάπτυξης τοῦ ἰντιβιντουαλισμοῦ, ποὺ τρέφεται ἀπὸ τὴν αὐξηση τῶν νεωτέρων παραγωγικῶν δυνάμεων.

Ἡ γλῶσσα μας δὲν εἶναι ἀρκετὰ πλούσια, γιὰ νὰ βαπτίσουμε τὴ νέα μορφή τῆς μονογαμίας μὲ εἰδικὸ ὄνομα. Πρὸς τὸ νέο αὐτὸ ἀτομιστικὸ γάμο, βαδίζει ἡ ἀνθρώπινη κοινωνία. Ὁ γάμος αὐτὸς βασίζεται πάνω στὴν ἠθικὴ ἀρχή, συνεπῶς ἐξαγνισμένος ἀπὸ τὰ σπέρματα τῆς ἀνδρικήσ καὶ θυλικῆσ πορνείας. Ἡ κοινωνία ἐξελάσσεται πρὸς αὐτὸ τὸ ἰδεῶδες, ἐλευθερούμενη ἀπὸ τὶ ἀλυσίδες τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ἐφόσον κάθε ἐκδήλωσις χτηνωδίας ὑποχωρεῖ ὀλοένα στὸν ἐξανθρωπισμὸ, ἐφόσον ἡ ἰδέα τοῦ ἀτόμου θριαμβεῖ. Δὲν πρόκειται γιὰ τὴν ἰδέα τοῦ ἀτόμου ποὺ ἡ ἀνάπτυξη του ἐξαγοράζεται, στὴν ταξικὴ κοινωνία, μὲ τὴν καταπίεση τῆς ἀτομικότητος στὶς καταπιεζόμενες τάξεις, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἰδέα ἐνὸς ἀτόμου ἐλεύθερου καὶ παγκόσμια ἀνεπτυγμένου, ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ ἐξελιχθεῖ, παρὰ σὲ μιὰ κοινωνία ὅπου «ἡ ἐλεύθερη ἀνάπτυξη τοῦ καθενὸς θὰ χρησιμεύει ὡς ὄρος γιὰ τὴν ἐλεύθερη ἀνάπτυξη ὅλων».

Ὁ Ἐνγκελς ἔχει δίκαιο, ὅταν παρατηρεῖ ὅτι ἡ γυναῖκα εἶναι ἐκείνη, ποὺ ἀνέλαβε τὸν περιορισμὸ τῆς πολυγαμίας. Ἡ ἀνώτερη μορφή τῆς μονογαμίας προϋποθέτει ἐλευθερία διαζυγίου καὶ ἠθικὴν ἀγνότητα, τέλεια τιμιότητα καὶ σχέσεις μεταξὺ ἀντρα καὶ γυναίκας τέτοιες, ὥστε νὰ αποκλείουν κάθε εἶδους ψευτιά καὶ ὑποκρισία. Ἡ μορφή αὐτὴ τοῦ γάμου θὰ σταθεροποιεῖται ὀλοένα καὶ περισσότερο, ἐφόσον ἡ γυναῖκα θὰ ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴ δουλεία, καὶ ὁ ἀντρας θὰ παλλάσσεται ἀπὸ τὰ ἔγνη τῆς χτηνωδίας ἢ ἀντρικῆ καὶ γυναικεῖα πορνεία θὰ ἐξαφανισθοῦν ἐφόσον θὰ μεγαλώνει ὁ αὐτοσεβασμὸς, καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἄλλους.

Κάθε σύζευξη δὲν εἶναι καὶ γάμος. Ὁ πύθηκος εἶναι συγγενὴς μὲ τὸν ἀνθρωπο, ἀλλὰ ὁ ἀνθρωπος δὲ μπορεῖ νὰ μένει στὸ ἐπίπεδο τῆς ἀνάπτυξης τοῦ πύθηκου. Ἐπαναλαμβάνω τὴ σκέψη ποὺ ἀνέπτυξε τόσες φορὲς ὁ Μάρξ: ἡ ἀνθρωπότητα ἐλευθερώνεται, πρέπει νὰ ἐλευθερωθεῖ, καὶ θὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὰ ζωῶδη συναισθηματικά ποὺ ἀναπτύσσονται μέσα στοὺς ἀνθρώπινους ὀρνιθῶνες. Φυσικά δὲ μπορεῖ νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς φύσης, ἀλλὰ καθιστᾷ ἀνθρώπινες ὅλες τὶς ζωϊκὲς τῆς ἀνάγκης, τὶς ὑποβάλλει στὴ λογικὴ. Μόνον οἱ ἠθικῶς ἠλίθιοι μποροῦν νὰ ἐναβρύνονται γι' αὐτὸ τὸ «ματεριαλισμὸ», ποὺ γι' αὐτὸν ἡ ἱκανοποίησις τῆς πείνας, καὶ ἡ ἱκανοποίησις τοῦ σεξουαλικοῦ ἐνστίχτου, εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα. Τὸ ἀντικείμενο τῆς πρώτης ἀνάγκης εἶναι ἓνα ἄψυχο πράγμα, τὸ ἀντικείμενο τῆς ἄλλης εἶναι μιὰ ἀνθρώπινη ὑπαρξη, ἱκανὴ νὰπολαμβάνει καὶ νὰ ὑποφέρει.

Ὡς ἓνα ὠρισμένο βαθμὸ φυσιολογικῆς ἀνάπτυξης, τὸ σεξουαλικὸ ἐνστίχτο εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους ὄρους τῆς ἀνάπτυξης τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη ἡ ἱκανοποίησις τοῦ ἐνστίχτου αὐτοῦ νὰ μὴ ἀποτελεῖ, παρὰ μιὰ ἀπὸ τὶς σχέσεις ποὺ χωρὶς αὐτὲς ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ δὲν εἶναι πλήρης· ἀλλὰ

τὸ φαινόμενο αὐτὸ, δὲ μπορεῖ ποτὲ νὰ θεωρηθεῖ ὡς ὁ σκοπὸς τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Δὲν εἶναι παρὰ ἡ πιὸ ἀνεπτυγμένη μορφή τοῦ ἀτομικοῦ γάμου, πὸν βασίζεται στὸν ἀμοιβαῖο σεβασμὸ, καὶ στὴν τέλεια κοινωνικὴν ἰσότητα δυὸ ἀτόμων φυσιολογικῶς διαφόρων πὸν, ὅπως λέει ὁ Μάρξ, «μετατρέπει τὸ φυσικὸ ἔνστιχτο σ' ἓνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς ψυχικῆς ἔνωσης». Γιὰ νὰ τελειώνουμε πέρνω τὸ πρόβλημα τῶν γενικῶν θεωρητικῶν αὐτῶν σκέψεων, καὶ τῆς νομοθεσίας μας γιὰ τὴν οἰκογένεια.

Κατὰ τὸ νέο νόμο, ἡ ληξιαρχικὴ καταγραφή τῶν γάμων γίνεται γιὰ τὸ συμφέρον τοῦ κράτους, καὶ τῆς κοινωνίας. Τὸν παλιὸ νόμο—πὸν γι' αὐτὸ δίκαια ἔλεγε ὁ Λένιν, πὸς ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς ριζοσπαστικώτερους νόμους τῆς Ὀκτωβριανῆς Ἐπανάστασης, οἱ ζηλωτὲς νεωτεριστὲς μας ἤθελαν νὰ τὸ μεταβάλουνε σ' ἓν' ἀπλὸ ἀστικὸ νόμο, δηλώνοντας ὅτι ἡ ληξιαρχικὴ καταγραφή γίνεται γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς προστασίας τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ιδιοκτησίας. Ἐκάναν ἔτσι νὰ φαίνεται ὅτι ἡ ἐξέλιξη τοῦ σοβιετικοῦ δικαίου, τείνει πρὸς τὴ νέα οἰκονομικὴ πολιτικὴ.

Καλὸ στέλεχος τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ὁ σύντροφος Πρεομπραζένσκη, γνωρίζει πολὺ καλὰ ὅτι κάθε συζήτηση ἀπάνω στὸ θέμα αὐτὸ εἶναι ἀστικὸ κι' ἀναρχικὸ κουβεντολόγημα· ἡ κοινωνία δὲν πρέπει νὰ παρεμβαίνει στὶς σχέσεις αὐτές.

«Ἀπὸ σοσιαλιστικὴ ἄποψη—γράφει ὁ σ. Πρεομπραζένσκη—ἓνα μέλος τῆς κοινωνίας, πὸν θεωρεῖ τὸ σῶμα του ὡς ἀτομικὴ ιδιοκτησία του, σχηματίζει ἔτσι μιὰ θεωρία παράλογη, γιὰ τὸ ἄτομο δὲν εἶναι παρὰ ἓνα μικρὸ μεμονωμένο μόριο στὴν ἐξέλιξη μιᾶς φυλῆς, ἀπὸ τὸ παρελθὸ στὸ μέλλο. Ἀλλὰ δέκα φορές πιὸ παράλογη εἶναι ἡ ἀνάλογη ἀντίληψη, πὸν ἀφορᾷ τὴν καταγωγὴ ἑνὸς ἀτόμου».

Ὁ σ. Πρεομπραζένσκη ἀπαιτεῖ «ἀλύπητη τιμωρία ἐκείνων πὸν μεταδίνουν μολυσματικὲς ἀσθένειες, χωρὶς νὰ συναισθάνονται τὸ ἔγκλημα πὸν διαπράττουν κατὰ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς κοινωνίας, κι' ἀκόμη κατὰ τῶν ταξικῶν συντρόφων των». Παραδέχεται «τὸ ἄγραφο καθήκο τῆς κοινωνίας νὰ παρεμβαίνει στὴ σεξουαλιστικὴ ζωὴ γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς τελειοποίησης τῆ φυλῆς, μὲ τὴν τεχνικὴ σεξουαλικὴ ἐκλογή».

Ὁ σ. Πρεομπραζένσκη ὀφείλει συνεπῶς νὰ αναγνωρίσει ὅτι εἶχα ἀπόλυτο δίκιο, ὅταν ἔλεγα ὅτι ληξιαρχικὴ καταγραφή τῶν γάμων, συνδιασμένη μὲ τὴν ἀπόλυτη ἐλευθερία τοῦ διαζυγίου, ἦταν ἀναγκαία στὸ κράτος καὶ στὴν κοινωνία. Ἡ καταγραφή ἐμφανίζει μιὰ μορφή, ἐλαφρότατη, τοῦ διακανονισμοῦ τῶν γάμων. Μόνη ἡ μορφή αὐτὴ μᾶς δίνει τὴ δυνατότητα νὰ ἐλέγχουμε τοὺς περιορισμοὺς πὸν ἡ κοινωνία, βρισκόμενη στὸ δρόμο πρὸς τὸ σοσιαλισμὸ, τὸ κράτος, ὅπου ἡ ἄρχουσα τάξη εἶναι τὸ προλεταριάτο, θέτουν στοὺς πολίτες, γιὰ τὸ συμφέρον τῆς ἀνάπτυξης τῆς κοινωνίας—(ὄριο ἡλικίας, φυσικὴ καὶ ψυχικὴ υγεία, κλπ.). Ὅλοι αὐτοὶ οἱ περιορισμοὶ δὲν ἀποτελοῦν παρὰ ἓνα μίνιμουμ κανόνων πὸν, κατὰ τὸν Πρεομπραζένσκη, ὑπαγορεύονται «ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς διατήρησης τῆς φυλῆς».

Ζοῦμε σήμερα σὲ μιὰ μεταβατικὴ περίοδο, ὅπου ἡ κοινωνία

ἐξελίσσεται πρὸς τὴ σοσιαλιστικὴ κοινωνία. Ἔχουμε κιόλας πραγματοποιήσει τοὺς προκαταρχτικούς ὅρους. Ἡ ἐξουσία εἶναι στὰ χέρια τοῦ προλεταριάτου, καὶ τὰ κυριώτερα μέσα παραγωγῆς στὰ χέρια τῆς κοινωνίας. Ἀλλὰ δὲν πραγματοποιήσαμε ἀκόμη τὸ σοσιαλισμό. Αὐτὸ εἶναι ὑπόθεση πολλῶν ἀκόμη χρόνων.

Ἡ σοσιαλιστικὴ κοινωνία, αὐτὴ καθαυτὴ, δὲν εἶναι παρὰ πρώτη φάση τῆς ἐξέλιξης πρὸς τὸν κομμουνισμό, πού εἶναι μιὰ ἀνώτερη φάση. Ὑπὸ τὸ σοσιαλιστικὸ καθεστῶς, θὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ ἓνα σωρὸ νομικῶν καὶ ἄλλων κανόνων, πού διατηροῦμε ἀκόμη στὴ μεταβατικὴ περίοδο. Σήμερα, δὲ μπορούμε παρὰ νὰ μειώσουμε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν κανόνων αὐτῶν, γιὰ νὰ μὴ παρακωλύουν τὴν ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴ ποῦ ὁ σοσιαλισμὸς θὰ πραγματοποιηθεῖ ἀληθινά, τὴν ἐποχὴ ποῦ ἡ κρατικὴ ἐξουσία θὰ ἐλαττωθεῖ στὸ ἐλάχιστο καὶ ἡ ἀντίσταση τῶν ἠττημένων τάξεων θὰ ἐκμηδενισθεῖ ὀριστικά, μερικοὶ κανόνες, συνήθειες καὶ διαφορὲς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, πού θὰ ἔχουμε κληρονομήσει ἀπὸ τὸ παλιὸ καθεστῶς, θὰ διατηρηθοῦν ἀκόμη. Ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία δὲ θὰ μεταμορφώνεται πιά σὲ ἀτομικὴ καπιταλιστικὴ ἰδιοκτησία, δὲ θ'ἀνσι πιά ἓνα μέσο ἐκμετάλλευσης ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο. Ἀλλὰ γιὰ πολὺ ἀκόμη θὰ διατηρηθεῖ μὲ τὴ βία καὶ τὸ συμπλήρωμά της: τὴ μικρὴ οἰκονομία. Πρέπει νὰ περιμένουμε ὥσόντου ἐξαφανισθεῖ κι' αὐτὴ, ὥσόντου ἓνα εὐρὸν δίχτυο παιδικῶν κήπων καὶ ὀμαδικῆς κουζίνας λυτρῶσει τὴ γυναῖκα ἀπὸ τὸ σπιτικό μόχθο, ὥσόντου ὅλες οἱ γυναῖκες πού εἶναι ἱκανὲς γιὰ δουλειὰ γίνουν μέλη τοῦ στρατοῦ τῶν ἐργαζομένων, καὶ μειωθοῦν οἱ ὥρες τῆς ἐργασίας. Τότε μόνο θὰ δημιουργηθοῦν οἱ ἀναγκαῖοι ὅροι γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ κομμουνισμοῦ. Μὲ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ κράτους, κάθε καταπιεστικὴ δύναμις θὰ ἐξαφανισθεῖ κι' αὐτὴ. Κάθε μέλος τῆς κοινωνίας θὰ εἶναι τόσο διαπαιδαγωγημένο, καὶ τόσο ἐνσυνείδητο τῶν κοινωνικῶν καθηκόντων του, ὥστε οἱ ὑποχρεώσεις αὐτὲς θὰ γίνον γι' αὐτὸ φυσικὲς ἀνάγκες. Δὲ θὰ ὑπάρχει πιά ἀνάγκη νὰ κεντρίζεται ὁ πόθος πρὸς τὴν ἐργασία μὲ διάφορα μέσα, μὲ συμβόλαια καὶ ἀνταμοιβές, γιὰ κείνους πού ἔχουν ἀνώτερες ἱκανότητες. Κάθε ἄνθρωπος θὰ εἶναι χρήσιμος στὴν κοινωνία ἀνάλογα μὲ τὴς ἱκανότητές του, καὶ θὰ ἀμοιβεται ἀνάλογα μὲ τὴς ἀνάγκες του. Κάθε ἐξάρτησιν τῶν γυναικῶν ἀπέναντι τῶν ἀνδρῶν, θὰ ἐλλείψει. Ἡ γυναῖκα δὲ θ'ἀνσι πιά σκλάβαν τοῦ «σπιτιοῦ» της.

Στὴν ἀνώτερη αὐτὴ κοινωνία, ἡ ληξιαρχικὴ καταγραφὴ θὰ διατηρηθεῖ; Ναι. Ἀλλὰ ἡ καταγραφὴ αὐτὴ θὰ γίνε ἓνα τόσο φυσικὸ καθῆκο ἀπέναντι τῆς κοινωνίας, ὅσο κ' ἡ ἐργασία. Ὁ κομμουνισμὸς εἶναι ἀκατανόητος χωρὶς τὴν καταγραφὴ ὅλων τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἡ πολυτιμότερη παραγωγικὴ δύναμις, καὶ στὴν κομμουνιστικὴ κοινωνία.

Στὴν ἀπόφασιν πού συνέταξε ὁ Μάρξ, καὶ υἱοθέτησε τὸ Συνέδριον τῆς I Διεθνοῦς, βρίσκουμε τὴν ἐξῆς περικοπήν:
«Τὸ συνειδητότερον μέρος τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀντιλαμβάνεται,

πληρέστατα, ὅτι τὸ μέλλο τῆς τάξης, καὶ συνεπῶς τῆς ἀνθρωπότη-
τας, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆ νέας γενιά. Οἱ ἐργάτες αὐτοὶ ἀντιλαμβάνονται
ὅτι τὰ παιδιὰ καὶ οἱ ἔφηβοι πρέπει νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν κα-
κὴν ἐπίδραση τοῦ σημερινοῦ συστήματος, πρῶτα πὸν μπορεῖ νὰ
πραγματοποιηθεῖ ὅταν ὁ κοινωνικὸς σκοπὸς γίνῃ κοινωνικὴ δύναμη.
Ὑπὸ τίς σημερινὲς συνθῆκες δὲν ὑπάρχουν ἄλλα μέσα γιὰ τὴν ἐπι-
τυχία τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, παρὰ οἱ νόμοι πὸν στηρίζονται στὴν παν-
τοδυναμία τοῦ Κράτους».

Ἡ κομμουνιστικὴ κοινωνία θὰ διέπεται μόνο ἀπὸ τὸν κοινω-
νικὸ σκοπὸ, πὸν θὰ εἶναι δυνατὸς ἀπὸ τὴν ἠθικὴ ἐξουσία πὸν ἡ
κοινωνία θὰ ἀσκεῖ στὸ ἄτομο

Ἡ ληξιαρχικὴ καταγραφή τῶν γάμων, θὰ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς
κανόνες, πὸν θὰ διατηρηθοῦν γιὰ τὸ συμφέρο τῆς ἀνάπτυξης τῆς κοι-
νωνίας. Ἡ ἐλεύθερη πειθαρχία τῆς δουλειᾶς, καὶ ἡ ἐλεύθερη ὑπακοή
στουὺς κανόνες πὸν θὰ καθορισθοῦν ὁμαδικὰ, θὰ ὀδηγήσουν στὴν
πραγματοποίηση τῶν κατευθύνσεων τοῦ κοινωνικοῦ σκοποῦ.

Πρέπει νὰ κάνουμε ὀκὸμη μεγάλες προσπάθειες γιὰ νὰ ἐκμη-
δενίσουμε τὰ ἔλεεινὰ λείψανα τοῦ παρελθόντος, πὸν ἡ πορνεία εἶναι
ἡ πιὸ ἀηδὴς, καὶ ἡ πιὸ ἀνήθικη μορφή τῆς ἐκμετάλευσης ἀνθρώ-
που ἀπὸ ἄνθρωπο.

Βλέπετε τί γίνεται σὲ μᾶς — στὸ κράτος ὅπου ἡ ἐξουσία ἀσκεῖται
ἀπὸ τὸ προλεταριάτο. Μᾶς πιάνει πικρὴ ντροπὴ ὅταν, ἐπὶ δέκατο
χρόνο τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, βλέπουμε ὀκὸμη τὴ μεγάλη
ταπείνωση τῶν γυναικῶν, πὸν εἶναι ἀναγκασμένες νὰ πουλᾶνε τὸ
κορμί τους, καὶ τὴ ψυχὴ τους, γιὰ νὰ ζήσουν.

Μόνο ὁ κομμουνισμὸς πὸν καταργεῖ τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία καὶ
ὀλη τὴν ἰδεολογία της, πὸν καταργεῖ ὀλες τίς κοινωνικὲς διακρίσεις μέσα
στουὺς κόλπους τῆς κοινωνίας, θὰ καταλήξει στὸ θρίαμβο τοῦ ἀνθρωπι-
σμοῦ πάνω στὴ χτηνωδία, καὶ στὴν ὀριστικὴ ἀπελευθέρωση τῆς γυναίκας.

(Μετάφ: Ἀντρέα Ζεβγά)

(Ἐκδόσεις Γροβόστη—Ἀθήνα)

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ὁ Ριαζάνοβ γεννήθηκε τὸ 1870. Εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ παλιούς Ρώ-
σους σοσιαλδημοκράτες. Μετὰ τὸ 1890, πῆρε μέρος στὴν ὀργάνωση τῶν πρῶ-
των ἐργατικῶν συλλόγων στὴν Ὀδησσό. Κατὰ τὸ 1895 πῆρε ἐνεργὸ μέρος στὸ
ἐργατικὸ κίνημα τῆς πόλης αὐτῆς, καὶ φυλακίστηκε 5 χρόνια στὴν Πε-
τρούπολη, καὶ κατόπι γιὰ 3 χρόνια διατελοῦσε ὑπὸ ἐπιτήρηση. Κατόπι με-
τανάστευσε στὸ ἐξωτερικὸ, καὶ προσχώρησε στὶς ἐπαναστατικὲς τάξεις τῆς σοσι-
αλδημοκρατίας, κρατώντας ὀμως τίς περισσότερες φορὲς στάση ἀνεξάρτητη.
Προσπάθησε κυρίως νὰ συμφιλιώσῃ τίς τάσεις τῆς πρώτης περιόδου τῆς «Ἰο-
σρας», («Σπίδας»), καὶ τοῦ ρωσικοῦ ὀικονομισμού. Ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἰ-
δρυτὲς τῆς ὀμάδας «Μπόρμπα», («Πᾶλη»). Κατὰ τὴν ἐπαγίαση τοῦ 1905 ἀ-
φωσιώθηκε στὴν ὀργάνωση τῶν συνδικάτων τῆς Ὀδησσοῦ καὶ Πετρούπολης.
Ἀναγκάστηκε καὶ πάλι νὰ μεταναστεύσῃ, καὶ ἀγωνίστηκε στὸ σοσιαλιστικὸ κί-
νημα τῆς Δύσης. Ἐπιφορτίστηκε ἀπὸ τὴ Γερμανικὴ σοσιαλδημοκρατία νὰ με-
λετήσῃ τὴ φιλοσοφικὴ κληρονομία τοῦ Μάρξ κ' Ἐνγκελς, καὶ τὴν ἱστορία τῆς
II Διεθνούς. Κατὰ τὸν πόλεμο ἦταν διεθνιστὴς (κεντριστὴς). Στὰ 1917 γύρισε
στὴ Ρωσία, προσχώρησε στὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, καὶ πῆρε μέρος στὴν προπα-
ρασκευὴ τῆς Ἐπανάστασης τοῦ Ὀκτώβρη. Ὁ Ριαζάνοβ εἶναι ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς
τῆς Κομμουνιστικῆς Ἀκαδημίας τῆς Μόσχας, καὶ τοῦ Ἰνστιτούτου Μάρξ-Ἐνγκελς.

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ :

ΓΥΡΩ ΑΠ' ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ.

ΟΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΙΑΣΟΥ
Η «ΕΧΘΡΑ» ΤΟΥ ΝΙΚΟΝΤΕΜΙ—ΟΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΛΥΡΙΚΟΥ.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὸς ἢ ἐπίσκεψις τοῦ Θιάσου Μανωλίδου — Ἀρώνη—Χόρν στὴν Κύπρο ὑπῆρξε ἓνα ἐξαιρετικὸ καλλιτεχνικὸ γεγονός Δὲν ἦσαν, βέβαια, ἀριστουργήματα ὅλα τὰ ἔργα τοῦ ρεπερτορίου του. Ἐξὸν ἀπὸ τὰ κλασσικά του ἔργα («Δωδεκάτη νύχτα» τοῦ Σαίξπηρ, «Λουίζα Μύλλερ» τοῦ Σίλλερ) καὶ μερικὰ ἔργα νεωτέρων καὶ συγχρόνων συγγραφέων, Ἑλλήνων καὶ ξένων, τὸ ρεπερτόριο τοῦ Ἑλληνικοῦ θιάσου περιλάμβανε ἔργα ἀπλῶς καλὰ καὶ μερικὰ μέτρια ἀκόμη. Ὡστόσο, εἶναι γεγονός πὸς τὰ ἔργα αὐτὰ ἀντιπροσώπευαν ἀρκετὰ, ὅλα σχεδὸ, τὰ εἶδη τοῦ νεώ εἰς Θεατρικοῦ λόγου: τὴν τραγωδίαν καὶ τὸ δράμα, τὴν κωμωδίαν, (σχεδὸ μονάχα τὴν ἐλαφρὴν, τὴ σύχρονον βέβαια, κωμωδίαν καὶ ὄχι τὴν κλασσικὴν, ἀφοῦ ἡ τελευταία αὐτὴ ἀντιπροσωπεύτηκε μονάχα ἀπὸ τὴ «Δωδεκάτη νύχτα», ἐνῶ ὁ Μολιέρος ἀπουσίαζε τελείως), καὶ τὴν comédie, τὸ ἔργο τοῦ boulevard καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἀστυνομικὸ ἔργο. Κι' αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς θεατρικῆς μορφώσεως τοῦ κοινοῦ μας, ἐνὸς κοινοῦ πὸν μόλις τελευταία ἄρχισε νὰ μορφώνεται θεατρικά, ἔχει, νομίζω, ἀρκετὴ σημασίαν.

Ἀλλὰ ἐκεῖνο πὸν ἔχει πῶς με γάλη σημασίαν δὲν εἶναι τόσο τὸ ποιό τῶν ἔργων πὸν ἀνέβασε ὁ Ἑλληνικὸς Θιάσος, ὅσο ἡ ἐφημερία τους. Κι' ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ τὸ Ἑλληνικὸ συγκρότημα μᾶς ἱκανοποίησε πλείονα. Μερικὲς ἀπὸ τὶς παραστάσεις του, ὅπως ἡ παράσταση τῆς «Δωδεκάτης νύχτας»,

τοῦ Πέρ' ἀπ' τὸν ὄριζοντα» τοῦ Ο'νὶλ καὶ τοῦ «Σπιτιοῦ τῆς κούκλας» τοῦ Ίψεν, ἦσαν πραγματικὰ ἀριστουργηματικῆς. Τὸ κέρδος τοῦ Κυπριακοῦ κοινοῦ γενικὰ, καὶ τοῦ Κυπριακοῦ Θεάτρου εἰδικὰ, ἀπὸ τὶς παραστάσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ θιάσου ἦταν πολὺ μεγάλο. Τὸ πῶς σπουδαῖο μίθημα πὸν πήραμε ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν θιάσον εἶναι ὅτι καλὸ θέατρο δὲν εἶναι τὰ ἄτομα, ἀλλὰ τὸ σύνολο. Καὶ σ' αὐτὴν ἀκόμη τὶς παραστάσεις τῶν πῶς μέτριων ἔργων του, ὁ θεατῆς ἔβλεπε νὰ κυριαρχεῖ ἡ ἰδέα τοῦ συνόλου: τοῦ πειθαρχημένου, τοῦ ἀρμονικοῦ, τοῦ σχεδὸν ἄψογου συνόλου, πὸν τὸ διέπει ἓνας συνεχῆς αὐστηρὸς ρυθμὸς, ὁ θεατρικὸς ἐκτενὸς ρυθμὸς πὸν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα αὐστηρὰ μεθοδικῆς, αὐστηρὰ ἐπιστημονικῆς ἐργασίας.

Βέβαια γὰρ νὰ φτιαχτεῖ ἓνα καλὸ σύνολο χρειάζονται καὶ καλὴ ἦθοποιίαι καὶ οἱ πῶς πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἦθοποιούς τοῦ Ἑλληνικοῦ θιάσου εἶναι πρώτης γραμμῆς καλλιτέχνες. Ἡ Μανωλίδου εἶναι μιὰ θαυμάσια ingénue καὶ ἡ Μαίρη Ἀρώνη μιὰ θαυμάσια συμπρέτα. Ὁ Χόρν εἶναι ἓνας δυναμικὸς καὶ πολὺπλευρὸς ἦθοποιός, (ἴσως ὁ πῶς δυναμικὸς καὶ πῶς πολὺπλευρὸς τοῦ συγκροτήματος), καὶ ὁ Ἀρώνης ἓνας ἐξαιρετὸς τυπίστας. Ἡ Καλογερίκου εἶναι μιὰ δημιουργικὴ καρτερίστα, καὶ οἱ Οἰκονομίδης καὶ Παπαγιαννόπουλος δὲν πολὺ καλοὶ κωμικοὶ.

Οἱ παραστάσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ θιάσου θὰ ἦσαν, ἀσφαλῶς, καλύτερες, ἂν διέθετε τὰ ἄρτια τεχνικά

μέσα που προσφέρει ένα καλό Έλληνικό ή Ευρωπαϊκό θέατρο. Δυστυχώς, πολλές από τις παραστάσεις του έπηρεάστηκαν επιζήμια εξ αιτίας της έλλειψης τεχνικών ευκολιών και, ιδιαίτερα, εξ αιτίας της μικροσκοπικής κι' απαρχαιωμένης σκηνης, που διαθέτουν τα Κυπριακά θέατρα. Λιγότερο βέβαια επιζήμια επηρεάστηκαν οι παραστάσεις που δόθηκαν στο Θέατρο Παπαδοπούλου, όπου παίχτηκε ή τρίτη σειρά παραστάσεων του συγκροτήματος στη Λευκωσία και που είναι, κι' από την άποψη της ηχητικής και από κάθε άλλη άποψη, το πιο κατάλληλο Κυπριακό Θέατρο.

— Είναι πολύ περίεργο αυτό που συμβαίνει με τον «Προμηθέα», να παρουσιάσει δηλ. μέσα στο σύντομο διάστημα της καλοκαιρινής σαιζόν τρία έργα του Νικοντέμι. Ο «Προμηθέας» είναι ένα συγκρότημα που επιδιώκει αποκλειστικά το καλλιτεχνικό ανέβασμα του κοινού, κι' όχι μια έμπροχική επιχείρηση—αυτό τονίστηκε επανειλημμένα στα προγράματά του—και δε βλέπω πώς μπορεί να εξυπηρετηθεί ο μορφωτικός αυτός σκοπός με το ανέβασμα τριών έργων του ίδιου συγγραφέα μέσα σε τόσο σύντομο διάστημα που στο κάτω—κάτω δεν είναι κι' αριστουργήματα. Ο Νικοντέμι μπορεί να είναι ένας συγγραφέας που κατέχει την τεχνική του θεάτρου, ο διάλογός του είναι συχνά, συμμετρικός, και κάποτε και σπινθηροβόλος, αλλά, κατά τη γνώμη μου, είναι ένας συγγραφέας πολύ ρηχός και πολύ μελοδραματικός.

Η «Έχθρά» δεν είναι από τα καλύτερα έργα του. Η ιστορία μιας γυναίκας—αριστοκράτισσας—που λατρεύει το πραγματικό παιδί της και μισεί το θετό, έπειδή κλέβει από το πρώτο την αγάπη του περιβάλλον-

τος της, είναι θέμα χωρίς μεγάλη πρωτοτυπία, χωρίς εξαιρετικό ενδιαφέρον. Ωστόσο, σκέφτεται κανείς πώς ο συγγραφέας, μπαίνοντας στο περιβάλλο μιας οικογένειας αριστοκρατών, τι και τί δεν μπορούσε να δει και να ξεσκεπάσει! Ξαίρουμε όλοι σήμερα τι κρύβουν τα περιβάλλοντα του είδους αυτού. Κι' όμως ο Νικοντέμι καμιά από τις ανηθικότητες, που μ' αυτές είναι κατά κανόνα συνυφασμένη ή ζωή της τάξεως των ηρώων του, δεν αποκαλύπτει και δεν καυτηριάζει. Αντίθετα, έχει κανείς διαρκώς την έντύπωση ότι κι' αυτό το μίσος της αριστοκράτισσας μητέρας για το θετό της παιδί, που το κάνει να υποφέρει τόσο από την έλλειψη της μητρικής στοργής, ο συγγραφέας δεν το παρουσιάζει σα μια απάνθρωπη εκδήλωση, αλλά σα μια πολύ φυσική, πολύ ανθρώπινη περίπτωση. Το τέλος του έργου, (το πραγματικό παιδί σκοτώνεται στον πόλεμο, και γυρίζει ο θετός γυιός) έχει άναμφίβολα κάποια τραγικότητα. Η λύση όμως με τον νέο να πέφτει στην αγκαλιά της θετής του μάνας, προσφέροντας τη λέξη «μητέρα», είναι όχι απλώς μελοδραματική, μα και πολύ άφελής, και θα μπορούσε να συγκινήσει μόνο μικρά παιδιά.

Ωστόσο το έργο αυτό ανεβίστηκε, γενικά, με κάθε δυνατή επιμέλεια κ' ευσυνειδησία. Η παράσταση είχε αρκετή συνοχή, είχε ρυθμό. Η Μαίρη Λεμού στο ρόλο της μάνας έπαιξε συγκρατημένα, έσωτερικά, χωρίς, βέβαια, εξαιρετική δύναμη, αλλά δημιουργικά και συγκινημένα. Ο Παστελλίδης στο ρόλο του θετού γιου έπαιξε χωρίς μελοδραματικότητες, με τέλεια έσωτερικότητα και τέλεια πειθαρχία. Κατάφερε να εξουδετερώση τα μελο-

δραματικά στοιχεία του ρόλου του, και ν' αναδειχθεί ἔξοχος ἠθοποιός. Κρίμα πὺν ὁ ἠθοποιὸς αὐτὸς δὲν ἐνθαρρύνεται νὰ πᾶει στὸ ἔξωτερόν, γιὰ ἀνώτερες σπουδές. Ἡ Μετζίτη ἦτανε—ὅπως πάντα— πολὺ εὐσυνειδήτη. Ἡ Κυπροῦλα Λεπτοῦ, παρ' ὅλη τὴ χαριτωμένη της ἐμφάνιση, ἔπαιξε πολὺ σχηματοποιημένα, πολὺ προσποιημένα. Ὁ Λεῖος ὑποδύθηκε δυὸ ρόλους ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀφοῦ ὑπῆρχαν ἠθοποιοὶ πὺν δὲ χρησιμοποιοῦντο καθόλου σ' αὐτὸ τὸ ἔργο. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι κατὰστρεψε ἔτσι τὴν illusion τῆς παρουσίας, ἦτανε καὶ στοὺς δυὸ ρόλους πολὺ μέτριος. Ἰδιαιτέρως ἡ ἀρθρωσὴ του εἶναι τελειῶς ἀντιθεατρικὴ. Ἄν τὸν πρῶτο ἀπὸ τοὺς δυὸ ρόλους τὸν ὑποδύοτανε ὁ Ἄντωνιάδης—πὺν ἔμεινε σχεδὸν ἀχρησιμοποίητος—ἴσως νὰ πέδιδε περισσότερα καὶ ἡ illusion δὲ θὰ καταστρεφόταν. Ἐνας ἄλλωστε ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τοῦ «Προμηθεά» εἶναι καὶ ἡ ἀνάδειξη Κυπρίων ἠθοποιῶν.

Πολὺ ἐπιμελημένες, πολὺ αἰσθητικῆς ἦσαν οἱ σκηνογραφίαι τοῦ Κάνθου, ὅπως ἐπίσης καὶ τὰ κοστῦμα. Πρῶτη φορὰ εἶδαμε Κυπρίους ἠθοποιούς μὲ τόσο πολὺ ἐπιμελημένη

ἐμφάνιση.

Ἡ παράσταση συνολικὰ ἦταν ἀπὸ τίς λίγας εὐσυνειδήτες παραστάσεις τοῦ «Προμηθεά». Συνεχίζοντας νὰ ἐργάζεται μὲ τὴν ἴδια εὐσυνειδησία καὶ προσορμίζοντας τὸ ρεπερτόριο του πρὸς τὸ ἐπίπεδο πὺν ἀπαιτοῦν οἱ σκοποὶ πὺν ἔχει διακηρῆσι, ὁ «Προμηθεά» θὰ μπορεῖ νὰ ἐπιβληθεῖ σύντομα στὴ συνειδησὴ μας.

—Τὸ «Νέον Λυρικόν» ἐγκατέλειψε, φαίνεται, ἀπὸ κινρὸ τὴν ὀπερέττα, κ' ἐπιδόθηκε στὴ φάρσα. Ἄν τὸ θέατρο αὐτὸ ἔβαλε γιὰ σχολό του νὰ διασκεδῆσι ἀπλῶς τὸ πολὺ κοινὸ, ὁ σκοπὸς αὐτὸς ἐκπληρώνεται κατὰ ἓνα τρόπο. Εἶδα δυὸ ἔργα πὺν ἔπαιξε τὸ «Νέον Λυρικόν» τελευταῖα, τὸν «Ἀγνὸ γλεντζέ» καὶ τὸ «Τράβα τὸ κορδόνι». Καὶ τὰ δυὸ γενικὰ μὲ διασκεδάσαν, μολονότι τὸ δεύτερο εἶναι περισσότερο σὺν ἀπ' ὅτι μπορεῖ ν' ἀνεχθεῖ ἓνας καλλιερρημένος θεατῆς. Ὡστόσο, ἔχω τὴ γνώμη πὺν τὸ «Νέον Λυρικόν» περιλαμβάνει ἀρχετὰ δυναμικὰ στελέχη καὶ συμπληρωνόμενο, ἰδίως μὲ γυναικεῖα στελέχη, θὰ εἶναι σὲ θέση νὰ παρουσιάζει ἔργα μὲ πραγματικὴ καλλιτεχνικὴ ἀξία.

E-

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ:

Φώτου Χαράκη: ΠΙΝΕΛΙΕΣ (πεζογραφήματα) 2 σελ.
 ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ (τῆς Νέας Γενιάς - περιοδικὸ τῆς Α.Ο.Ν.) 3 γο.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΛΑΘΗ:

ΣΕΛ:	ΓΡΑΜΗ:	ΚΙ' ΟΧΙ:
83	34	τὸ στήθος
85	14	προκαθώρησαν
86	16	σὲ ὑλικούς ὄρους,
86	24	ἢ Β' καὶ Α'. ἐπιχείρησι,
87	2	ἢ ἐπιχ. Β',
87	24	τὴ βίασι,
88	3	νὰ χάσουν,
89	7	ἀνεργία,
89	26	ἀστικῆς
		στὸ στίβο
		προκατάρτησαν
		καὶ σὲ
		ἢ Α' καὶ Β'.
		ἢ ἐπιχ. δὲν
		τὴ βέβαιη
		νὰ φάγουν
		ἀπεργία
		ἐθνικῆς

Τιμή: ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ 4 1/2 ΓΡ.
Η ΧΡΟΝΙΑ 6 ΣΕΛ.

Γ. ΧΕΙΜΑΡΙΔΗΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁδός Ἀγ. Ἀντωνίου Ἀρ. 1
ΛΕΥΚΟΣΙΑ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Α. Α. ΓΡΥΣΠΗ